SAYI : 586
11 EYLÜL 1965
FİATI : 125 KURUŞ

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

Bir Anatomi Daha:

GENE
DEV
ÇEKİLİŞ
GENE

İŞ

Cilt: XXXIII Yıl: 12 Sayı: 586

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :
Metin Toker

YAZI İŞLERİ
VE MÜESSESE MÜDÜRÜ
Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Kurtul Altuğ, Teoman Erel, Okay Göçer, Esemen Bostancı (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) — DIŞ HABERLER KISMI: Halûk Ülman — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil SİNEMA: Nijat Özön.

KAPAK KOMPOZİSYONU
SAN Organizasyon

Erkal Yavi
KAPAK KLİŞESİ
Hüner Klişe - İstanbul
KAPAK BASKISI

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF

T.H.A.
Erdoğan Ciltler

KLİŞE

Hürriyet Klişehanesi
Birlik Klişe Atölyesi

ABONE ŞARTLARI

3 aylık	**(12 nüsha)**	**12.50 lira**
6 aylık	**(25 nüsha)**	**25.00 lira**
1 senelik	**(52 nüsha)**	**50.00 lira**

İLAN ŞARTLARI

Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER

Rüzgarlı Matbaa

BASILDIĞI YER

Hürriyet Matbaa»
Ankara

BASILDIĞI TARİH
8.9,19655

AKİS
HAFTALIK
AKTÜALİTE
DERGİSİ
RÜZGARLI SOK NO:15
ANKARA- TEL: 11 89 92
P.K 582

Kendi Aramızda

Bir memlekette demokratik rejim mevcutsa, insan haklarına saygı diye bir şey söz konusuysa, bir Bakan, siyasî gücüne dayanıp, emrinde çalışan ve memlekete hizmetten başka bir amaç gütmeye bir Genel Müdürü kolundan tutup, kapı dışarı edemez.

AKİS, çıktığından bu yanaki şerefli mücadele hayatında her zaman bu tezin şampiyonluğunu yapmıştır. Zaman zaman AKİS'in savunduğu prensipleri savunan siyasi teşekküller, iktidarda bulundukları süre içinde bu tip davranış örnekleri vermişlerse, karşılarında hemen AKİS'i görmüşlerdir. AKİS okuyucularının çok iyi hatırlayacakları Akyol - Çelikbaş olayı bunun en yakın örneğidir, AKİS-'in yayın hayatında bu tip örnekler pek çoktur. .

Şimdi gene böyle bir durumla karşıkarşıya bulunmaktayız. A.P'li amerikanofil Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mehmet Turgut bu memleketin vatansever, kaabiliyeti herkesçe kabul edilen iki Genel Müdürünü bu haftanın başında, el çabukluğuna getirerek, safdışı etmek istemiştir. Ancak, bu memlekette bir takım kuvvetlerin bu gibi haksız davranışlara meydan vermeyeceğini -tıpkı öncekiler gibi- hesap edemeyen Turgutun hevesi kur. sağında kalmıştır. İki Genel Müdür, şu anda, görevlerine devam etmektedirler. Asıl dikkati çeken nokta, iktidara geldiği takdirde A.P.'nin ne derece partizan bir idare kuracağıdır. Ama buna kimsenin gücü yetmeyecek ve bu topraklar üzerinde artık hiç kimse haksız davranışlarına siyasî gücünü destek yapamıyacaktır.

AKİS-'çiler, bu haftanın yazısı olarak size "Partizanlık" başlıklı yazıyı sunmaktadırlar. "Partizanlık" yazısında Turgutun oyunlarını ve Genel Müdürlerin bu oyunlara karşı savaşım okuyacaksınız.

Bu hafta AKİS-'in teşrih masasında M.P. yatmaktadır. Bu çelimsiz, silik partinin bütün macerası "Seçimler" başlıklı yazıda anlatılmaktadır. Bölükbaşınınpartisinde borusu öten tek şahıs Bölükbaşı olduğu halde, yazıyı hazırlamakla görevli AKİS-'çi, kendisiyle bir türlü temas kuramamıştır. Ama Bölükbaşının sesleri gene Bölükbaşı ağzıyla kendi partilerini anlatmakta kusur etmemişlerdir. M.P. ve Bölükbaşı hakkındaki bilginiz "Secimler" başlıklı yazı ile alabildiğine artacaktı"

Saygılarımızla

Kurtul Altuğ

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 12 Sayı 586 11 Eylül 1965 Cilt: XXXIII

YURTTA OLUP BİTENLER

Türkeş, Bölükbaşı ve Demirel, Liderler Toplantısına geliyorlar
Bu cephede yeni bir şey yok!

Millet

Tuhaf bir davet

Geçenlerde Parlâmentoda temsil edilen partilerin liderleri Başbakan Suat Hayri Ürgüplü tarafından imzalanmış birer mektup aldılar. Mektupta, CKMP Genel Başkanı Alpaslan Türkeşin talebi üzerine parti liderlerine Hükümetin Kıbrıs politikası üzerine bilgi verileceği bildiriliyor ve liderler, yahut da bir temsilcileri 7 Eylül Salı günü saat 10'da Başbakanlığa davet olunuyorlardı.

Davetin tuhaf olduğunda şüphe yoktur. Bir defa, "parti liderleri" iki gruptur. Bunlardan Demirel, Türkeş, Alican ve Bölükbaşı Hükümette temsil edilen partilerin Genel Başkanlarıdır. Bunlara Başbakanın Hükümetin Kıbrıs politikası hakkında bilgi vermesi ne demetktir? Bu.bilgi, bu partilerin Bakanlarının bulunduğu Kabine tarafından tesbit edilmemekte midir? O halde. Başbakan Koalisyon liderlerine bilgi vermez, olsa olsa onlarla istişare eder, yüksek bir seviyede fikir teatisinde bulunur. Kaldı ki liderlerden en kodamanı, Süleyman Demirel de Başbakan Yardımcısıdır. Yani, Hükümetin içindedir.

Öteki lider grupunda İsmet İnönü yalnızdır. İsmet İnönü Muhalefet Lideridir. Bakınız, Başbakanın ona bilgi vermesi anlaşılır bir durumdur. Nitekim Rusya dönüşü Ürgüplü İnönüyü evinde ziyaret etmiş, ona seyahatinin bilançosunu nakletmiş, İnönü müteşekkir kaldığını bildirmiştir. Bu güzel ve faydalı bir âdettir. Ama Başbakan bu defa, bilgi verirken, yanıcıda diğer liderlerin bulunmasını neden istemiştir? Başbakan oturacak, Alican, Türkeş, Demirel ve Bölukbaşı -evet. Bölük başı da..- huzurlarıyla toplantıyı şereflendirecekler, hep birlikte İsmet İnönüye bilgi verecekler.. Bunun bir manasızlık olduğu aşikârdır.

Yok, bazı kararların Hükümette değil de, daha yüksek seviyede ama sorumsuz bir kurulda alınması isteniliyorsa ciddi devlet anlayışının bununla bağdaşmasına imkân yoktur. Demokratik bir sistemde normal olan şudur: Madem ki koalisyon vardır, Başbakan önemli konularda koalisyon partilerinin liderleriyle istişare eder. Başbakan kararları Hükümette, partilerin Bakanlarının sorumluluğu, paylaşmalarıyla alır. Başbakan bu kararlar hakkında Muhalefet Liderine bilgi verir. Muhalefet Lideri kararları tasvip eder veya etmez.Bu tutumu kararları değiştir-

Başlayan Huzursuzluk Belirtileri

MetinTOKER

Henüz A.P. iktidara tam geçmiş değildir. Gerçi bugünkü koalisyonun hakim partisi A.P.'dir ama Demirel ve arkadaşlarının iki freni vardır. Bunların birincisi ihtiyatlı ve basiretli Suat Hayri Ürgüplüdür. Ürgüplü partisizliğinin yarattığı handikapı olgunluğuyla kapatmasını bilmiştir ve bazı tehlikeli temayülleri başarıyla önlemiş, bazı faydalı davranışları da cesaretle göze almıştır.

AP'li iktidarın ikinci freni, Bölükbaşının M.P.'sidir. Gerçi M.P'nin frenliği bir mantığın icabı değil, bir' mantıksızlığın neticesidir. M.P. radyolar kendi idaresine verilmedi, Bölükbaşı T.R.T.'ye duman attıramadı, kendisine karsı cihad ilân edilen Genel Müdürün değiştirilmesine müsaade edilmedi diye pasif bir mukavemetin içindedir. Ama bu tavrı, A.P'nin partizan bir takım hareketlerini önlediği için top1umun huzuruna faydalı olmaktadır.

Bütün bunlara rağmen, bugün göze çarpan bir çok huzursuzluk belirtisi, yarın. A.P. bir iktidarın sahibi olursa veya uysal bir iktidarın başına geçerse memleketin içine düşeceği hal konusunda bir fikir vermektedir. Türkiyede her şeyden çok huzur isteyenler, sokaklarda tekrar yalın ayakla adamlar gösterisinin veya Bakanların sulta durdukları Genel Müdürlerle Komutanlar zincirinin boy göstermesinin tehlikesini bir an hatırlarından çıkarmamak mecburiyetindedirler. A.P.'nin tehlikesi zihniye - tindedir. Bu. D.P.'nin de zihniyeti olmuştur ve bu zihniyet D.P.'yi felâkete sürüklemiştir. Tıpkı A.P. gibi D.P. de sanmaktadır ki bir seçim kazanılıp iktidara gelindi mi seçimleri kazanmış olanlar ne isterlerse yapacaklardır ve herkes karşıda boyun eğecektir. Celâl Bayarın, zaman zaman, "Siz isterseniz Hilâfeti bile geri getirebilirsiniz" diye D.P. Grupunu pohpohlayan, çeşitli şiddet hareketlerine girişen, kendi Genel Kurmay Başkanlarından "Adam mıdır, c?" diye bahseden -sahiden adam olsalardı kendilerinden böyle bahsettirmezlerdi ya..- Adnan Menderesi bile "fazla çekingen", "korkak" bulduğu unutulmamalıdır. Her şeyin kaba kuvvetle yapılacağına kani olanlar ve bunu politikalarına temel edenler en sonda bu kaba kuvvetin ta kendisiyle üç saat içinde alaşağı edilmişlerdir.

Daha iktidarının başında, bugünkü Koalisyon bir ölüm tehlikesinden kendisini güç kurtarmıştır. Partili Bakanların emriyle işçiye açılan ateş ortalığı fazla bulandırmadıysa bunun sebebi Türk-İşin ve onun idareci takımının gösterdikleri sükunet ve soğukkanlılıktır. Bu. gün, aynı teşekkülün başkanı "Gerekirse ve itilirsek, kanunsuz hareketlerden çekinmeyeceğiz" diyecek hale getirilmiştir. Bu beyana karşı A.P.'nin organları meydan okumaktadırlar. Ama bu, hamamda şarkı söylemektir. Memleket idaresi ikide bir kuvvet denemelerine girişmek değil, aklı başında teşekküllerin aklı hasında idarecilerini bile zıvanadan çıkartacak davranışlarda bulunmamaktadır. A.P.'nin sosyal adalet anlayışı yarın bir A.P, iktidarını işçilerle boğaz boğaza getirirse buna kimse şaşmamalıdır. C.H.P. ve onun işçi politikasının temsilcisi olan Bülent Ecevit bugün bir çok sermaye çevresinde ve büyük iş âleminde 1 numaralı hedeflerdir; Onların işçiye fazla hak tanıdıkları ileri sürülmektedir. Ama başkenti, sokaklarında yalın ayaklı aç işçilerin gösteri yaptıkları bir şehir olarak devralınan Türkiyede işçilerle ilgili bütün meseleler kansız, şiddet tedbirine ihtiyaç kalmaksızın, hattâ grevsiz, toplu sözleşmelerle halledilebilmiştir, A.P. bunu yapmak şöyle dursun, bunu devam bile ettiremeyecektir ve memleket türlü karışıklıkların içine yuvar]anacaktır.

Tıpkı giden D.P. gibi, gelmek isteyen A.P. de iki kuvvet kaynağını hiç anlamamaktadır. Bunların biri Gençlik, diğeri Silâhlı Kuvvetlerdir. Onları sulta altında tutamamayı giden D.P. de, gelmek isteyen A.P. de millî iradeye karşı bir direniş saymaktadırlar. Bu, bütün zihniyetilerin en iptidaîsidir. D.P. kendine göre bir Gençlik, kendine göre bir Ordu yapmak hevesine kapılmıştır. D.P. organları, kaba kuvvete sahip olduğunu sanmanın verdiği cüretle bunlara durmadan tecavüz etmiştir. Bugün, bir takım A.P.'lilerin orada ve burada halkı kazma ve sopa başına çağırdıklarını işittikçe görüşlerde hiç bir değişiklik olmadığı anlaşılmaktadır. Her an feveran et. meye hazır bir Gençlik ile kaynayan bir Ordu devralan , İsmet İnönü halefine sakin bir Gençlik ve itidalli bir Ordu devretmiştir. Bu, bir basiretli politikanın sonucudur. ' Basiretli politikanın yerini basiretsiz politika aldı mı, her şeyin "al baştan" hale gelmesi eşyanın tabiatı icabıdır.

Kırk paralık aklı olan bir hükümet bugünkü şartlar içinde ve memlekette esen hava bu iken madenlerden sorumlu bir dairenin genel müdürünü ve petrolle ilgili bir başka dairenin başını yerlerinden almaya kalkışır mı? Eğer Ürgüplü Hükümeti bu akılsızlığı yapmadıysa, şerefi A.P. kanadının değildir. Aksine. A.P. yarın memleketi böyle idare edeceğinin delilini vermiştir. Petrol Kanununda değiştirlecek hiç bir şeyin bulunmadığını, yabancı petrol şirketleriyle müzakere etmek görevini taşıyan bir Bakan, bir yabancı petrol şirketi avukatı ağızıyla söyler ve bu Bakan mevkiinde tutulursa onun artık yapmayacağı hata yoktur.

Memleketi idaresine terkedeceğimiz iktidarı seçmek üzere bir seçime giderken A.P.'li bir koalisyonun,çeşitli frenlerle de olsa bir süre iş başına gelmiş bulunması seçmen için fırsattır. Türk seçmeni etrafına bakarsa, bir A.P. iktidarı gerçekleştiği takdirde bugün tomurcukları görünen hangi huzursuzlukların memleketi bir anda saracağım kolaylıkla farkedecektir. A.P. bu huzursuzlukları yenemeyecektir. Tanı aksine, ihtiyatsızlığı ve basiretsizliğiyle bnların hiç yoktanlarından bile birer koca mesele yapacaktır.

Seçmen için etrafına bakmak! Herkes için etrafına bakmak! Ama, şimdi. Zira sonra pek geç olacaktır.

mez. Hükümet Muhalefet Liderinin arzusuna göre de karar almaz.

Bundan dolayıdır ki Salı sabahı saat 10'da, toplantıda C.H.P.'ye ayrılan yerde -Genel Sekreter henüz tam iyileşmediğî için- Genel Sekreter Yardımcısı Cihat Baban görüldü. Baban toplantıdan çıkarken şöyle dedi:

"— **CHP** olarak Hükümeti dışarda kuvvetli görmek isteriz. CHP olarak Hükümetin içerde rahat çalışmasını dileriz. Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna aksedecek dış politika hakkında bilgi aldık."

Normalin icabı bu suretle yerine geldi.

Partizanlık

Dikensiz gül bahçesi

Geride bıraktığımız haftanın sonunda birgün, YTP'li İmar ve İskân Bakanı Recai İskenderoğlu, kendisiyle görüşen bir AKİS muhabirine:

"— Millet ve devlet menfaati için çalışan önemli kademelerdeki bazı yöneticilerin, seçim öncesinde hiçbir gerekçe gösterilmeden görevlerinden uzaklaştırılmak istenmesi, partizanca bir tutumdur!" dedi.

Sonra da ekledi:

"— Ben, ilgili Bakan arkadaşlarıma, genel müdürlerin nakli hakkındaki kararnameleri imzalamıyacağımı açıkça söyledim. Hem yalnız başına iktidara geleceklerini söylüyorlar, hem de seçimlere, bir ay kala önemli kademelerde değişiklik yapmak istiyorlar. Ne biçim iştir bu!. Madem tek başına iktidara gelecekler, yapmak istedikleri değişiklikler için bir ay daha beklesinler. Öyle anlaşılıyor ki. Adalet Partisi. Hükümeti tek başına kurabilecek güçte olursa memlekette tam bir partizanlık hüküm sürecektir. Şahsen ben bundan endişe duyuyorum."

İskenderoğlunun bu sözleri, AP'li Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakam Mehmet Turgutun, Etibank Genel Müdürü Tahsin Yalabıkla Petrol Ofisi Genel Müdürü Kenan Onatın görevlerinden alınmaları için hazırladığı kararname ile ilgilidir. Turgut, Bakanlık koltuğuna kurulduğu günden itibaren, bellibaşlı meselelerde başarı göstermiş iki genel müdürün değiştirilmesi ve yarlerine yabancı sermaye taraftarı, özel teşebbüsçü kimselerin getirilmesi için büyük gayret sarfetmiştir.

Mayıs sonlarında birgün, Etibank Genel Müdürü Tahsin Yalabıkın makam telefonu acı acı çaldı. Telefondaki ses, Mehmet Turgutun Özel Kalem Müdürünündü ve:

"— Bakan bey sizinle görüşecek" diyordu.

Aradan ksıa bir süre geçtikten sonra, telefonda Turgutun titrek sesi duyuldu. Sinirli olduğu anlaşılıyordu. Damdan düşercesine;

".— Siz bana karşı cephe almış durumdasınız.." dedi.

Yalabık şaşırmıştı. Acaba, Bakan ne demek istiyordu? Bir anlık şaşkınlığı üzerinden attıktan sonra kesin konuştu:

"— Ben bu bankaya hizmet etmek için geldim. Bir Genel Müdür, bir Bakanda böyle bir intiba yaratmışsa, bankanın isteri aksar. Bu, benim arzulamadığım birşey olduğuna göre, siz hakikaten bu kanaatteyseniz, sözlerinizi tekrarlayın. O zaman ben şapkamı alır, size allahaısmarladık dahi demeden çeker giderim. Teşebbüs kendimden gelmiş olacağına göre, hiçbir itirazla da karşılaşmazsınız."

Bakan Turgut, Etibank Genel Müdürünün bu kesin konuşması karşısında adeta şoke olmuştu. Kekeliyerek, sözlerinin yanlış anlaşıldığını ileri sürdü ve:

"— Sizin hakkınızda iyi referanslar var, birlikte çalışmaya devam edeceğiz" dedi.

Tahsin Yalabık
Şeref imtihanı

Aynı konuşma, on-onbeş dakika sonra Bakanın makam odasında geçti. Turgut, hiddetini yenememiş olacak ki, pabucu ucuza bırakmayan Genel Müdürü makamına çağırdı, aynı soruyu tekrarladı. Fakat, Yalabıkın. karşısında ezilip büzülmediğini görünce de meseleyi tatlıya bağladı, "Endişe etmeyin" diye teminat vermek zorunda kaldı.

AP iktidarına zemin

Aradan kısa bir süre geçtikten sonra Yalabık, Bakanın yeni bir emrivakisiyle karşılaştı. Turgut, Keçiborlu İşletme Müdürü Ahmet Gökçünün görevinden alınmasını istiyor, bunun için de Keçiborluya müfettiş göndereceğini söylüyordu. Turgutun iddiasına göre, Keçiborlu İşletme Müdürü. Gökçü, CHP'liydi. Oysa, bundan bir süre önce, partizanlık yaptığı iddiasıyla mahkemeye verilen Gökçü, beraet etmişti. Mahkeme kararı da elindeydi. Ayrıca, Gökçünün İşletmedeki başarısı su götürmeyecek şekilde ortadaydı.

Genel Müdür, Gökçüyü merkez emrine almak suretiyle Bakan Turgutun keyfî isteklerine âlet olmadığı için, Bakanlık Keçiborluya bir süre müfettiş gönderemedi. Ancak, bu sırada Bakanlığın baskısı artmıştı. Genel Müdür, küçük bir meseleden dolayı ipi koparmamak için, Keçiborlu İşletme Müdürünü merkeze çağırdı ve durumu kendisine anlattı. Müdürün merkeze alınmasından sonra Bakanlık Keçiborluya bir müfettiş gönderdi. Müfettişin, bir hafta sonra Ankaraya dönüşünde hazırladığı raporda, İşletme Müdürünün istihsaldeki başarısından başka bir özürü bulunmadığı ve partizanlık iddialarının varit olmadığı açık bir dille anlatılıyordu. Raporda sadece. Müdürle Müdür Yardımcısının geçinemediğinden söz ediliyordu. Bunun üzerine toplanan Etibank İdare Meclisi, İşletme Müdürünün merkeze alınmasını. Müdür Yardımcısının da şimdilik İşletmede kalmasını kararlaştırdı. Fakat, alınan karar taraflara tebliğ edilmedi.

Ne gariptir ki, Mehmet Turgutun Keçiborlu İşletme Müdürünün görevinden alınması yolunda Genel Müdüre yaptığı baskı, AP Genel Başkanı Süleyman Demirelin Güney bölgesine yaptığı gezi dönüşüne rastlamaktadır. Demire!, gezisi sırasında Keçiborluya da uğramış ve seçmenlerinin dertlerini dinlemiştir. Bu gezi arasında. AP

Acaba cesaretlerini buradan mı alıyorlar ?

Başta Celâl Bayar, bir takım eski D.P. sorumlu ve suçlularının maskelerini dahi yüzlerinden atarak imkansız bir restorasyon için çalışmaya koyuldukları gözlerin önündedir. Bunlar İkinci Demirkıratla ortaya çıktıkları 1965 seçimlerine bir referan-

Nilüfer Gürsoy

dum havası vermenin çabası içindedirler A.P. bu yolda onların hizmetine girmiştir. Bayarzadelerin, Mendereszadelerin, Ağaoğluzadelerin, Gedikzadelerin listebaşlarına oturmatarı veya oturtulmalarının manası budur. Dört yıl devam eden bir çekingenlik, yerini şimdi fütursuzluğa, bırakmıştır.

Celal Boyarın kuvvet dengesi teşhislerindeki marifeti cümlenin malümudur. Bu marifet 27 Mayıs sabahı bir D.P. yi tarihten silmiştir. Hapishaneden ilk çıkarıldığı zaman yaptığı hata ise kader arkadaşlarını daha aylar ve aylar -hatta, yıl galiba- demir parmaklıkların arkasında tutmuştur. Bu sefer yeni kurbanlar aynı cins bir kadere dolu dizgin gitmektedirler. Uğurlar olsun, Kendi düşen ağlamaz.

Ama, o klikteki bu cesaret nereden?

Şimdi, bir dergideki -Meydan_ ilgi çekici dedikodular yazan bir yazarın -Salâha Deren- sütunundaki şu havadisi okuyunuz:

"...Bu arada büyük elçinin de -giden Amerika Büyük Elçisi Mr. Raymond Hare- bazı ağırlamaları oldu. Bunlardan bazılarına da pek önem verdiği anlaşılıyordu. Böylelerini grup halinde değil de, teker teker ağırlamayı tercin ediyordu.

Gitmeden önce, Mr. Hare'i Gar Gazinosunda böyle önemli misafirlerinden biri ile gördüler. Misafiri bir hanım, Nilüfer Gürsoydu. Bir ara dansa da kalktılar. Ama pistin ortalarına yaklaştıkları sırada masada başladıkları sohbete devam için oldukları yerde durdular. Sonra başkalarına engel olmamak için kenara çekilip orada konuşmaya devam et. tiler. Olmadı; vazgeçip yerlerine döndüler ve hararetli konuşmalarına masada devam ettiler Kendilerini tarayan biri ne konuştuklarını pek merak etti ve hep onların etrafında döndü; ama sadece konuşmakta olduklarını anlayabildi. (Ben değildim)."

Bilindiği gibi Nilüfer Gürsoy Celâli Bayarın kızıdır ve babasının

Raymond Hare

yerli siyasî çevrelerle resmi temaslarını o yürütmektedir.

Amerika Büyük Elçisi ve Yassıadanın 1 numaralı hükümlüsünün temsilcisin

İnanılacak gibi değil ama kimse de bir tekzip yapmadı...

Isparta senatörü Mustafa Gülcügilin, seçmenlerinin arzularına tercüman olabilmek maksadıyla gösterdiği gayret ilgi çekicidir. Gülcügil, İşletme Müdürünün değiştirilmesi için çaba göstermiş ve AP irilerine telkinlerde bulunmuştur.

Keçiborlu İşletme Müdürünün geçici olarak merkeze alnımasından sonra Mehmet Turguttan gelen baskılar Saha da arttı. Bakan, bu defa da Şark Kromları İşletmesi Müdürü Hüseyin Öztek, Üç Köprü Krom İsletmesi Müdürü Şevki Özalp ve Murgul Bakır İşletmesi Müdürü Nuri Alyörükün görevlerinden alınmasını, boşalacak yerlere de şimdilik tâyin yapılmamasını istiyor, "Bunu daha sonra, birlikte yaparız" diyordu. Belli ki Bakan, boşalacak yerlere kendi yakınlarından, AP eğilimli kimseleri getirecekti.

Bakan, Genel Müdüre verdiği e. mirden sonra İşletmelerin bulunduğu bölgelere alelacele müfettiş gönderdi. Turgut, müfettiş raporlarının İşletme Müdürlerinin aleyhinde olacağından o kadar emindi ki. daha raporlar gelmeden, boşalacağım umduğu yerlere yapılacak tayinler için Partinin yüksek kademesindeki yöneticilerle temasa geçti. Fakat müfettiş raporları, geçen defa olduğu gibi, değiştirilmesi istenen müdürler yönünden müspetti. Raporlarda, işletme müdürlerinin, istihsalde büyük başarı gösterdikleri bildiriliyor, partizanca bir tutumlarının bulunmadığı belirtiliyordu

Gene, garip tesadüftür ki. bu üç İşletme müdürünün görevlerinden alın ması isteği, Süleyman Demirelin Doğu bölgesine yaptığı geziden hemen sonra ortaya çıkmıştır. Şark Kromları İşletmesi Müdürünün değiştirilmesi isteğinde AP Elâzığ senatörü Celâl Ertuğun, Murgul Bakır İşletmesi Müdürünün görevinden alınması isteğinde ise AP Artvin miletvekili Osman Sabit Avcının cansiperane çalışmaları dikkati çekmiştir.

Bakan Turgut, müfettiş raporlarını bir solukta okuduktan sonra, elini hırsla masaya vurdu ve:

"— Benim dediğim olacak!" dedi. Raporları bîr kenara fırlatarak, te-

lefona sarıldı. AZ Sonra. Genel Müdür karşısındaydı:

"_ Üç İşletme Müdürüne derhal işten el çektireceksiniz!" diye gürledi.

, Bu, Bakanın son ültimatomuydu. Ya İşletme müdürleri görevlerinden alınacak, ya da Genel Müdür eski devirde olduğu gibi- "yürüyecek"ti!

Selefe rahmet

Etibank Genel Müdürlüğü, Bakanın bu kesin ültimatomu karşısında, ortada bir sebep olmadan müdürlerin görevlerinden alınamıyacağını, bunun Bankada uygulanan usûllere aykırı olduğunu, nazikâne bir dille Bakana bildirdi.

Genel Müdürlüğün bu yoldaki cevabı Turgutu çileden çıkarmaya kâfi gelmişti. Bu defaki emrinde "mühlet" de yardı. Genel Müdür, verilen mühlet içinde, İşletme müdürlerine işten el çektirmeliydi. Bu, bir idari tasarruftu Ya müdürler gidecek, ya da Genel Müdür istifa edecekti.

Turgut, bir başka telefon konuşmasında yine:

"— Bakanlığın idari tasarrufunu yerine getirmezseniz, siz çekilirsiniz!" tehdidini savurdu.

Genel Müdürün, Bakana cevabı kısa oldu:

"— Ben, sebepsiz olarak dört arkadaşa tatbik etmediğim tasarrufu kendi kendime tatbik edemem. Siz bu ta sarrafa inanıyorsanız, kendiniz yaparsınız..."

Bu görüşmeden sonra Bakan, çocuk kandırmaya çalışırcasına, Genel Müdüre ilginç bir teklifte bulundu:

"— Size daha iyi bir iş bulabilirim!"

Bakan Turgut, Genel Müdüre bu teklifi yaptıktan sonra, Etibanka yeni bir Genel Müdür aramaya soyuldu. Bakaran bu iş için gösterdiği faaliyet hayli ilgi çekicidir. Etibank Genel Müdürlüğü için teklifte bulunduğu kimseler, eski DP devrinin artıkları ve meşhur Vatan Cephesinin kurucularıdır.

Görülmektedir ki Bakan Turgut, hâlâ, eski devri ihya hülyası içinde yaşamaktadır. Etibank Genel Müdürlüğü için -ortada bir sebep yokken- teklifte bulunduğu kimselerin mazisi, Turgutun nasıl bir idari tasarruf yapmak istediğini ortaya koymaktadır!

Turgut, teşebbüslerinden müspet sonuç alamayınca, çıkar yolu, acele bir kararname hazırlamakta buldu. Yalabıkın, bu zahiri suçlarının çok üstünde bir büyük günahı vardı: Türkiye madenlerinin peşkeş çekilmesine karşı koyuyordu. Borasit konusunda, dünyanın bu sahadaki en kudretli imparatorluğu Boraks Limitede "Dur" demişti. Boraks Limited, Türkiyede kapattığı, fakat işletmediği sahaları devlete iade etmek tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Tahsin Yalabıkın acele değiştirilmesi lâzımdı. Mehmet Turgut, Tahsin Yalabıkın, bir müşavirliğe atanmasıyla ilgili kararname hazırlanırken bir taşla iki kuş vurmayı düşünmüş olacak ki petrol meselesinde gerçekten olumlu bir mücadele vermiş olan Petrol Ofisi Genel Müdürü Kenar Onatın da görevinden alınması için bir kararname daha hazırlattı. Kenan Onatın Genel Müdürlükten alınmasıyla amerikan petrol şirketleri memnun edilmiş olacaktı. Çünkü, bundan bir süre önce Caltex Şirketinin Türkiye temsilcisi Harriger, Washington'a yazdığı bir mektupta. Petrol Ofisi Gen»

LİSTELERE

Melâhat Gedik

Türkiyede iki büyük parti haşa güreşmektedir. 1965 seçimlerinden sonra memleket fiilen ya C.H.P.'nin, ya A.P.-nin idaresi altında olacak. tir. Meclisin teşekkül tarzına göre bu iktidarlar ya tek parti iktidarı hüviyeti taşıyacaktır, ya koalisyonlar kurulacaktır. Ama iktidarın etiketi değişmeyecektir: C.H.P. İktidarı veya A.P. İktidarı.

Bundan dolayıdır ki iki büyük partinin aday listeleri önemlidir. Listelere bakıldığı zaman, esas hatları ön seçimlerin sonucu olan kadroların öyle inandırılmak istenildiği gibi kötü bulunmadığı kolaylıkla görülmektedir. Hem C.H.P.li hem A.P.'li delegeler partilerinin hüviyetlerine uygun simaları kazandırmanın yolunu bulmuşlar, çok yerde "Teşkilât" denilen ve bir baskı grupu olan zümrenin tesirini kırmışlar. dır. Gerçi, buna mukabil, bazı kıymetler bu dev tarafından yenilmemiş değildir. Ama, partilerin en seviyesiz ve şirret gruplarının milletvekili listelerinde baş köşelere oturacakları endişesi gerçekleşmemiştir.

Bunun en güzel misali İstanbulda verilmiştir. C.H.P. gibi bir parti için "pırıl pırıl" sayılacak isimler, partiye Mecliste faydası dokunacak şahıslar kazanacak yerlere getirilmişlerdir. Sancarlar, Erkanlılar, Eyüboğlular, Baykam ve Kırcalar, Sarperler böyle simalardır. A.P.'Ii delegeler de kendi partileri için "kıymetli isim" sayılan kimseleri tercih etmişlerdir. Bir A.P.'linin Faruk Ilgaz veya Orhan Cemal Fersoy, Orhan Koraltan veya Süreyya Ağaoğluna değil de Başgillere, Bozbeylilere, Tekinellere Birollara, Güvenlere oy vermesi, kendi ölçüleriyle olgunluk işaretidir.

Kontenjan adayları iki partinin başka özelliğini ortaya koymuştur. Bir defa, A.P. daha otoriter davranabilmiş, bu adaylar tam manasıyla "Genel Merkez Adayları" olmuştur. Genel Merkez bunları, listelerin istediği yerine, kimsenin gözünün yaşına bakmaksızın koyabilmiştir. Buna mukabil "Lider Partisi" diye bilinen C.H,P'de tam bir keşmekeş hüküm sürmüş, liderlerin istedikleri bazı kimseler küçük adamların küçük oyunlarına getirilmiştir. Bu arada sıyrılıp has noktalara konmayı becerenler de olmuştur. Her halde bu konuda C.H.P.'nin kendisini bir ibret dersi almış sayması farzdır.

Ama, Genel Merkezlerin yetkilerini kullanıp koydukları iki "sembol - aday" CH.P.'nin ve AP.'nin hangi cins kimselere kıymet ve önem verdiklerini göstermiştir. Yok kırat şuymuş da, yok Menderesin

Müdürü Kenan Onatın değiştirilmesi için çaba gösterilmesini istemiştir. 29 Nisan 1965 tarihli "Sayın Beyfendi" diye başlayan mektubun bir bölümünde şöyle denilmektedir:

"Bugünkü Petrol Ofisi yöneticilerinin foyasını apaçık ortaya koymak için karşımızda sadece iki yol vardır. Birincisi, Türkiyenin siyasi atmosferinin tamamen değişmesi, böylece, bugünkü Petrol Ofisi yöneticilerinin yerini başkalarının alması ve Petrolün Millileştirilmesi meselesinin bir hayli uyutulması. Buna bel bağlayamayız. Gelecek seçicilerde Hükümet ve Petrol Ofisi yöneticileri değişse bile bugünkü durumda kamuoyunda genellikle yabancı petrol şirketlerine karşı yaygın olan olumsuz tavır bunu pek ümit verici bir hale koymamaktadır. Bugün Petrol Ofisi 'yerli yağlar' kullanmak için bir kampanya açmış bulunsa durum buna yakın olabilir."

Amerikan şirketlerinin Bakanı Mehmet Turgut bu konuda bir ara o kadar ileri gitmiştir ki, girişilen kampanya sonucunda, Petrol Ofisi satışlarının yüzde 25 oranında artış kaydetmesi üzerine, Petrol Ofisin reklâmlarına engel olmaya çalışmıştır. Petrol Ofisi satışlarının amerikan petrol şirketlerinin hesapladın altüst etmesi, ilk tepkisini Turgutta göstermiştir. Turgut, petrol şirketleri temsilcilerinin asık suratlarıyla karşılaşınca. soluğu Petrol Ofisinde almış ve fazla reklâm yapmanın Ofisin malî durumunu sarsacağını ileri sürmüştür. Bakan bununla da yetinmeyip, bir de tahkikat açtırmıştır. Ancak, bu tahkikat bir sonuç vermemiştir.'

Bu sırada Mehmet Turgut, artık, niyetini iyice açığa vurmakta bir sakınca, görmemektedir. Meselâ, yakınlarına sık sık, "Umun Müdürü değiştirmek güç, ama o kadar da zevkli..." demeğe başlamıştır. Hattâ birgün dostlarından birine dert yanmış ve şöyle demiştir:

"— Bir sosyalist lâfıdır gidiyor. Bence sosyalistle komünist aynıdır. Değiştireceğim!"

Ham petrol fiyatlarının indirilmesi konusunda yabancı petrol şirketleri temsilcileriyle yapılan görüşmeler sırasında, bazı şirket temsilcilerinin, Kenan Onat görevinden alınırsa, fiyatlarda indirim yapacaklarını söylemeleri üzerine Bakan, artık kesin kararını vermiştir: Kenan Onat görevinden alınacaktır!

Şirket temsilcilerinin bu şartı, Mehmet Turgut için kaçırılmayacak bir fırsat teşkil etmiştir. Bir amerikalıdan fazla amerikan taraftan olan Turgut, Kenan Onatı Genel Müdürlükten uzaklaştırırsa, amerikalıların kendisine olan sempatisini bir kat daha arttıracağından emindir,

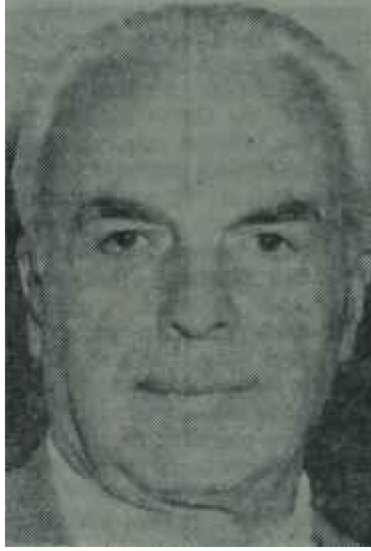
Turgut, kararnameleri, bütün partilerin. milletvekili adaylarının tespiti ile meşgul bulundukları bir sırada Başbakanlığa göndermiştir. Parti genel merkezlerinde hummalı bir faaliyet hüküm sürmektedir. Parti liderleri ve diğer yöneticiler, merkez kontenjanı adaylarını tespit etmek için uğraşmaktadırlar. İşte böyle karışık bir devrede kararnameler pek dikkati çekmeyecek, bir oldu bittiye getirilerek, bütün Bakanlara imzalatılacaktır!

Fakat Turgutun bu ince hesabı, tahmin ettiği sonucu vermiştir.

BAKARKEN

oğluyla Bayarın kızı vatandaş değilmiymişler de, yok A.P. Genel Merkezi de eski D.P. sızmalarından şikâyetciymiş de, onun devamı olmak istemiyormuş da.. Bunların hepsinin lâf olduğu. Aydında yoklamayı kaybeden Melâhat Gedikin Samsuna getirilip liste başı yapılmasıyla anlaşılmıştır.Bu Melâhat Gedikin ağızını açıp da bir tek lâf ettiğini kim duymuştur? Bu Melâhat Gedikin bir teşriî çalışmasından kim haberdardır? Bu Melâhat Gedik kimdir, nasıl bir kıymettir, neden kıymettir, lütfen söylenir mi? İste, delegeler "gözü yaşlı türk anası"nı demişler. Sen tut, onu getir, liste başına oturt. Çünkü Namık Gedikin karısıdır ve Namık Gedik.. Ne ise, Namık Gedik ölmüş gitmiş. Ama bu, A.P.'nin ne olduğunu _hiç anlamayan gözlere bile- anlatmış bulunmalıdır.

C.H.P.'nin Genel Merkezi, bir babıma lideri, bir tek isimde ısrar etmiş ve onu İstanbul gibi şehrin başına getirmiştir: Fuat Sirmen. Sirmen katıdır, Sirmet suratsızdır, Sirmen kırıcıdır. Sirmenin bin tane kusuru vardır, belki. Ama Sirmen, bir parlâmentonun başkanı olarak bu parlâmentoya bir direnişiyle itibar getirmiştir. Hem de, daha zorlusu. Sirmen bu direnişini parlâmentonun kendisine karşı yapmıştır. Her partiden milletvekilinin, ağızı ne derse desin, şu maaş fazlalarını almak için canı gidiyordu. Evet, mesele Anayasa Mahkemesine götürülsündü. Evet, orası ne karar verirse a tatbik edilsindi. Ama canım, Meclis bir karar almamış mıydı? O karar önce yerine getirilir, sonra gerekirse cebe giden paralar cepten geri alınırdı. Ama nasıl? Herkes biliyordu ki devletin bu haracı tahsili hiç kolay olmayacaktır. Fuat Sirmen, yetkili kaza organı hükmünü verinceye kadar hiç kimsenin elini beytülmala sokturmamıştır. Bu suretle de. şereflerin en büyüğünü hak etmiştir. Yazık ki bir iftiharı Rizedeki yoklama delegeleri kendi illerine nasip etmemişler, küçük hesapların kurbanı olmuşlardır. Ama, eğer İstanbulun seçecek bir tek milletvekili bulunsa. İstanbul sadece o direnişinden dolayı Sirmeni seçmelidir.

Fuat Sirmen

Fuat Sirmen

Neden?

Çünkü bir millet böylelerine itibar gösterirse, o milletin -hayatında böyleleri çok olur. Bir milletin ha. yatında böyleleri ne kadar çok olursa, o millet o kadar mutlu olur.

Gedik ile Sirmenin farkı, A.P. ile C.H.P.'nin farkıdır.

YTP'li İmar ve İskân Bakanı İskenderoğlunun, *AKİS* muhabirine yaptığı açıklamalar, AP'li Bakanların partizanoa tutumunu ortaya koyacak önemdedir. İskenderoğlu, AKİS'ci ile yaptığı görüşmede, bazı AP'li Bakanların, İmar ve İskân Bakanlığına bağla İller Bankası Genel Müdürü Selâhattin Babüroğlunun görevinden alınması teklifinde bulunduklarını söylemiş ve söyle demiştir:

"— Göreve başladığımdan bu yana, AP'li Bakanlardan bazıları, İller Bankası Genel Müdürünün değiştirilmesi için tekliflerde bulundular. Ben bu tekliflerin hepsine karşı koydum ve kabul etmedim.. Düşünün, benim Bakanlığıma bağlı olan bir teşekkülün Umum Müdürünün değiştirilmesini ben değil de onlar istiyorlar! Olur mu böyle şey? Vatandaş, AP tek başına iktidara gelirse artık partizan bir idare kurulacağım anlamıştır."

Kararnamelerin bazı Bakanlarca imzalanmadığı, böylece iki Genel Mü. dürün görevlerinden uzaklaştırılmasının önlendiği haberi, Cumartesi günkü gazetelerde iri puntolarla yer alırken, aynı gün .önemli kademelerde bulunan çok sayıda Genel Müdürün de görevlerinden alınmasını öngören kararnamelerin "Dörtlü Komite"ye geldiği, fakat buradan geçemediği öğrenildi. Kararnamelerden biri, gene Mehmet Turgutundur. Turgut, iki Genel Müdürden, önce Türkiye Petrolleri A.O. Genel Müdürü İhsan Topaloğlunu görevinden uzaklaştırmak istemiş, fakat hazırladığı kararname gene, dört Bakandan meydana gelen Komiteden geçmemiştir. Görevden alınmak istenen bir başka Genel Müdür de Tapı Kadastro Genel Müdürüdür. CKMP'li Devlet Bakanı Mehmet Altunsoy da, Diyanet İşleri Başkam hakkında bir azizlik düşünmüş, fakat Dörtlü Komite bu azizliğe fırsat vermemiştir.

Sıradan bir mühendis

Amerikan şirketlerinin sevimli Bakanı Mehmet Turgutun, Adana Elektrik İşletmesi Müdürü Erdoğan Özlüşenle başlayan politik ve partizanca tayinlerinin yeni örnekleri son günlerde alabildiğine çoğalmıştı". Bu arada, yine politik olduğu kanısını verecek bir değişiklik de, Devlet Su İşleri Enerji ve Fen Müdürü Daniyal Eriçin Bakanlık merkezine alınmasıdır-. Bundan başka Mehmet Turgut, Bakanlığın müşavir kadrosunda çalışan Hüseyin Pekini, bir emirle, önceden birlikte çalıştıkları EİT idaresine tayin ettirmiştir. Pekinin tayinine, Zonguldak CHP listesinden adaylığını koyması ve üçüncü sırayı kazanması sebep olmuştur. Bu da, Bakanın, tayinlerde gözönünde tuttuğu kıstasların mahiyetini açıkça ortaya koymaktadır.

Turgutun yaptığı partizanca tayinlerde dikkati çeken bir husus da, görevden uzaklaştırdığı veya uzaklaştırmak istediği kimselerle olan münasebetleridir. Mehmet Turgutun. Bakanlık koltuğuna oturduktan sonra ilk işi, eski okul ve mesai arkadaşlarıyla uğraşmak olmuştur. Nitekim, EİE idaresine tayin ettirdiği Hüseyin Pekin. Bakanın hem Üniversiteden, hem de iş hayatından arkadaşıdır. Bundan başka, Petrol Ofisi Genel Müdürlüğü görevinden uzaklaştırmak istediği Kenan Onatla da Diyarbakır Lisesinden arkadaştırlar; Yalnız bir farkla ki, Lise öğrenimi yıllarında Onat, Turgut tan daima bir sınıf ileride olmuştur. Bu da, sıradan bir mühendis olan Turgutun küçük ve basit hesaplarını su yüzüne çıkarmaktadır.

Bakanın, görevlerinden almak için uğraştığı iki Genel Müdür de, memleket hizmetinde gerçekten başarılı olmuş yöneticilerdir. Etibank Genel Müdürü Yalabık, bugün Genel Müdürü bulunduğu müessesede 1943'de göreve başlamıştır. İlk "Olarak Tunçbilek Kömür Ocaklarında hizmet görmüş, 1953'e kadar çeşitli meslek kademelerinde çalışmıştır. 1953'de Zonguldak E.K.İ. Etüd Müdür Yardımcılığına atanmış, 1954'de de Etibank Genel Müdür Yardımcılığı görevine getirilmiştir., 19S9'da basa prensip meseleleri yüzünden görevinden istifa eden Yalabık, bundan sonra Ticaret Odaları Birliği Maden Yardım Komisyonu Başkanlığında görev kabul etmiş ve 30 Mayıs 1960'da Etibank Genel Müdürlüğüne atanmıştır. Yalabık, Genel Müdürlük görevine atandıktan sonra 8 ay maaş almamış ve bu parayı hazineye devretmiştir. '

Etibanka bağlı Küre Piritleri İşletmesi, Üç Köprü Krom İşletmesi, Emet Kolomanit İşletmesi ve Halıköy Civa İşletmeleri de Tahsin Yalabıkın Genel Müdür Yardımcılığı görevi zamanında hizmete girmiştir.

Turgutun görevinden uzaklaştırıp müşavirliğe atanmasını istediği Petrol Ofisi Genel Müdürü Kenan Onat ise, uzun süre hesap uzmanlığı müşavirliği yapmış ve defalarca, görevli olarak Avrupada bulunmuştur. 1961'de Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdür Yardımcılığına getirilen Onat, 1964'de Petrol Ofisi Genel Müdürlüğüne atanmış ve yabancı petrol şirketlerine karşı başarılı bir mücadele vermiştir. 1964 Ağustosunda, Kıbrısa yapılan hava hücumu sırasında gösterdiği üstün çalışmadan dolayı Millî Güvenlik Kurulunun takdirini kazanmıştır.

Kenan Onatın Petrol Ofisi Genel Müdürü olmasından sonra Petrol Ofi-

Petrol Ofisi Genel Müdürü Kenan Onat masası başında

Amerikalı gözünde "persona non grata"

Turgutun başkanlığında yabancı şirket temsilcileri
Bu kümesin horozu kim ki?

si istasyonlarına çekidüzen verilmiş, istasyon sayısı arttırılmış ve girişilen kampanya sonucu, satışlarda yüzde 25 oranında bir artış sağlanmıştır.

Bu haftanın başında Pazartesi günü bir AKİS muhabiri ile görüşen Onat, görevinden alınması için hazırlanan kararnamenin bir sürpriz olduğunu, ancak, Mehmet Turgutun Bakanlık görevine başladığı günden itibaren kendisi hakkında iyi şeyler düşünmediğini bildiğini söyledi ve şöyle dedi:

"— Caltex'in Türkiye temsilcisiyle Bakanın ilgisi şimdi daha iyi anlaşılıyor. Amerikan petrol şirketleri görünmez kuvvettir. Her türlü vasıta ile nar çeşit yolu deneyerek tesirde bulunabilirler. Bence kararnamenin tasalanmamış veya durdurulmuş olması değil, Bakan tarafından düşünülmüş alması önemlidir."

Mehmet Turgut ise, kendisini devamlı olarak arayan AKİS'ci ile görüşmek istememiştir.

Seçimler

M.P.
(Kapaktaki Parti).

AKİS'çi:

"— Laissez - faire, Iaissez - passer, mi?" diye sordu.

MP Genel Sekreter Yardımcısı Memduh Erdemir:

"— O ne. o?" dedi.

"— Tamamiyle liberaliz, diyorsunuz. Bırakınız yapsınlar, bırakınız geç sinler prensibine de inanıyor musunuz?"

Soruyu nihayet kavrayabilen Erdemir, İsmail Hakkı Akdoğan Turizm ve Tanıtma Bakanı olduğundanberi devamlı olarak oturduğu Genel Sekreterlik koltuğuna şöyle iyice bir yerleşti ve:

"— Yooo,. biz orta çağ libaralisti değiliz. Bırakınız girsinler, demiyoruz'!" cevabını verdi.

"— Yani siz neo_liberal misiniz?"

Erdemir, bu defa "O ne, o?" diye sormadı, odada bulunan Niğde milletvekili Oğuz Demir Tüzün ile bir süre bakıştıktan sonra:

"— Valla biz, sosyal adaleti ve sos. yal güvenliği demokratik nizam ve hürriyet içinde sağlamak isteyen bir liberal anlayışa sahibiz!" diyerek sözü bağladı.

Sonra da, çimento, şeker, dokuma, çelik, azot, yağ ve tütün sanayiinin özel sektöre devri gerektiğini sözlerine ekledi

MP'de Bölükbaşıdan sonra fiilen en yetkili şahıs durumunda bulunan Memduh Erdemir, geçen haftanın sonunda yapılan bu konuşmanın daha sonraki bir kısmında AKİS'çiye bir broşür uzattı ve:

"— Nasıl? İyi propaganda olur, değil mi?" diye sordu.

200 bin adet basılan ve bütün köylere dağıtılan bu broşürün kapağında şu yazılıydı: "Millet Partisinin Türk-Sovyet kültür anlaşmasını nasıl önlediğine dair açıklamaları ve başbakana verdiği cevap. Okuyunuz - okutunuz!".

Bu iki vaka, MP'nin politik üslûbunu apaçık ortaya koymaktadır: İktisadi ve sosyal konularda vurdumduymaz, komünizm istismarı ve buna benzer propaganda fırsatları çıkınca zincire vursan durmaz!..

Ne var ki bu parti, 1965 Türkiyesinde söz ve hattâ IV. Koalisyon Hükümetinde Bakan sahibidir. Bu yüzden de memleketin politik geleceğine bakılırsa, iyice yaklaştığımız 10 Ekim seçimleri üzerinde tahmin yapılırken. Bölükbaşının MP'sinin de hesaba katılması gerekmektedir.

MP'nin zuhuru

Bu partinin kuruluşu gariptir. Hayatı boyunca ruhî ve politik buhranlar içinde yuvarlanmış olan Osman Bölükbaşı, 1962 yılında CKMP Genel Başkanı iken, kriz sayılabilecek önemli bir istihale geçirmişti. O günlerde bir ses sanatkârına âşık olan, bu yüzden aşk şiirleri yazmaya başlıyan bu eski matematik asistanı, neticede derin bir ümitsizliğe kapılmış ve intihara teşebbüs etmişti. Bir süre sonra, aklından daha kuvvetli, iriyarı vücudu sayesinde ölümden kurtuldu ama, politika grafiği de yükselip alçalmağa başladı. Bu olaydan sonra bencilliği, despot davranıştan, etrafındaki mütehammil arkadaştan tarafından bile çekilemez bale geldi. 29 Mayıs 1962'de peşine, kendisine minnet borcu bulunan ve politik hayatlarında bir liderin ardından gitmekten başka meziyetleri olmayan 30 kişiyi takarak CKMPden istifa etti .13 Haziran 1962'de de Millet Partisini kurdu. Artık istediği gibi tahakküm edebileceği, kaprislerini doyurabileceği bir partiye kavuşmuştu.

MP'nin bundan sonraki mücadelesi, her türlü fırsattan faydalanarak gelişmek ve CKMP'de kalan seçmenleri kendi tarafına çekmek için oldu. CKMP'den ayrılanlar, yayınladıkları bir bildiride şöyle diyorlardı: "Biz CKMP'nin sadece çatısından ayrılıyoruz. Fikriyatından ve seçmeninden değil..."

Gerçekten de MP, kuruluşu ile hiç bir yeni fikir getirmemiştir. Bu yeni parti için hazırlanan program, CKMP programının aynıdır. Tek yenilik, programın 13. maddesine konulan "Siyaseti, milletin refah ve sadetini temin için yapılan ve ahlâk esaslarına daya.

Şükran size, Bay Demirel!

"Dundan bir hafta önce bu dergide, Haftanın İçinden sütununda bir dert dile getiriliyordu. "Eğer" deniliyordu, "bu millet de bu A.P.'ye oy verirse.." Bu A.P. ki. seçim kampanyasının başından itibaren bir tek ciddi fikir söylememekte sağılacak bir inat göstermiş ve hep yuvarlak lafları tercih etmiştir. Bu A.P. ki bu milletli, böyle söylemekle -yahut hiç bir şey söylememekle- kandırılacak bir seviyede görmektedir.

1961'de bir tepkiden faydalanmak kabil sayılabilirdi. Bir ihtilâlden henüz çıkmıştık ve bir geniş kütle kendisini tutacak bir birliğe, dayanışmaya ihtiyaç hissedebilirdi. "Gözüme bak" edebiyatı, bu yüzden verimli olmuştur. Ama 1965'in sloganı ancak "Fikrime bak", "Görüşüme bak", '"Prensiplerime bak", "İktisat anlayışıma bak", "Sosyal tarafıma bak", "Dış politika niyetlerime bak" olabilir. Halbuki A.P. bunun fersah fersah gerisindedir ve bütün A.P, sözcülerinin yaptıkları lâf ebeliğinden başka şey değildir.

AKİS geçen hafta bunu belirtmişti.

A.P.'nin Genel Başkanı Demirel geçen haftanın sonunda "Evet, biz öyleyi" demek suretiyle bizim teşhisimisdeki isabeti doğruladı. Demirel bunu, büyük Hürriyet gazetesinde, kocaman ve kendisine sempatik başlıklar altında söyledi. Ama bütün gayretlere rağmen, tabii hiç de bir tepki yapmayan bu demeciyle Demirelin verdiği intiba "Ağızı kalabalık bir adam" intibaından başka bir şey olmadı. Belki de büyük Hürriyete verilip bu kadar itinalı gösterilen hiç bir beyanat bu kadar az akis uyandırmış değildir. Ama, suya tirit yemeğin lezzeti ne olur ki? Demirel sadece, bu millet de bu A.P'ye oy verirse gerçekten ayıp edeceğini ortaya yetkiyle koymuştur.

"Bizini iktidarımız. 30 milyonun, bu benim hükümetim diyebileceği bir iktidar olacaktır!"

Ne lâf, değil mi? Ne incelik.. Ne deha.. Bunu bulan bir devlet adamını bir millet kaç asırda bir çıkarır ki?.

Süleyman Demirel

"Türkiyemiz çok mutlu günlere yelken açmış bulunmaktadır.."

Lâfa gel, lâfa.. Artık kim, bu yelkenin rüzgârı olmak istemez?

"Bizim siyasi felsefemiz ve anlayışımız şudur: Şayet türk milletinin teveccühünü kazanır da iktidara gelirsek, başta siyâsi muarızlarımız olmak üzere, her vatandaşın kanunlarla verilmiş hakları teminat altında olacaktır!"

Ah, A.P.'nin siyâsi felsefesi olmadığını, Demirelin siyaset felsefesinden anlamadığını söyleyenlerin gözlerine, dizlerine dursun. Siyasi felsefenin daha başkası nasıl olur ki?. Siyasî felsefe, bu,. Başka şey. değil, beyler! Ama, acaba şimdiye kadar bir siyaset adamı bu büyük siyasî felsefenin aksini söylemiş midir ki? '

Ağız kalabalıklığlı lâf ebeliği, yuvarlak sözler ve açık fikirsizlik, açık prensipsizlik, açık temelsizlik.. Bütün A.P. sözcülerinin şu anda Türkiyenin her tarafında yaptıkları budur' ve bunlar 1965 Türkayesinde iktidara taliptirler..

Sadece bu, insana hüzün vermiyor mu? Seçmen bu ayıbı o ayıbın sahiplerinin yüzüne vurmalı ve gevezeleri, nerede rastlarsa orada, memleketin gerçek meselelerine ait sorular yağmuruna tutmalıdır.

Bu, demokratik rejimin kurtuluş yoludur. Bilhassa aydınlar bunu unutmamalıdırlar.

---

nan bir faaliyet olarak kabul eder" seklindeki mücerret cümleden ibarettir. MP'liler bununla, kendileri dışındaki bütün partileri ve özellikle CKMP yi siyasi ahlâksızlıkla ve MP'ye karşı birleşmekle suçlamak amacını gütmüşlerdir. Nitekim, bu tutum hâlâ devam ettirilmektedir. Geçen ayın ortalarında MP tarafından Başbakana verilen muhtırada şu satırlar yer almıştır:

"Millet. Partisini kötülemek için siyahı beyaz göstermeye hazır kötü niyetli çevrelere beyanatınızla malzeme verdiniz ve böylece onlara mutadınız üzere destek oldunuz..."

MP'liler, kendilerinden başka herkesin ahlâksız olduğuna ve kendilerine karşı bir cephe kurduklarına belki de gerçekten inanmaktadırlar. Fakat bu tutumun, aktedron müptelâsı Bölükbaşının, bu ilâcı kullananlara mahsus tipik vehimlerinden ileri gelmesi daha kuvvetli bir ihtimaldir. Bölükbaşı, birkaç hafta evvel, büyük ve taraf sız bir İstanbul gazetesi genel yayın • müdürünün mülakat isteğine, "Gitsin, Paşası ile konuşsun!" diye cevap vermiştir.

Atılamayan ve satılamayan

MP için, kuruluşundan bugüne kadarla en önemli iki olay ,1963'te mahalli seçimlere AP'nin ihbarı üzerine girememesi; 1965 Martında ise, AP ile birlikte koalisyon ortağı olmasıdır. IV. Koalisyona büyük tereddütlerle zorunluk yüzünden- alınan bu minik parti daha sonra İnönüyü kendisinin devirdiğini iddiaya kalkışmıştır. MP'lilere göre, MP'nin cesaret ve teşebbüsü olmasaydı, İnönüsüz bir koalisyonun kurulması imkânsızdı. Anadoluya dağıtılan propaganda broşürlerinde bu iddia şöyle ifade edilmektedir:

"İnönü Hükümetinin işbaşından uzaklaştırılmasında ve Dördüncü Koalisyon Hükümetinin kurulmasında Millet Partisinin yaptığı büyük ve tarihi hizmet, inkarcı tezvir ve tahriklerle örtülemiyecek kadar açıktır..."

MP koalisyona girerken, sağduyu sahibi ve politikayı izleyen herkes, "Bölükbaşı girerse, bu hükümet infilâk eder" fikrinde birleşmiştir. Nite. kim, öyle de olmuştur. Koalisyonun kurulduğu ilk günlerde, Anadolu Ajan. sına hükümete dahil partiler tarafın dan aday gösterilecek idare meclisi üyeleri belli olduğunda, Bölükbaşı, kendisinin teklif ettiği Aydın Kökerin ismini listede göremeyince deliye dönmüş ve MP bundan böyle hiç bir tayin kararnamesini imzalamamak kararını vermiştir. Bu karar bugüne kadar itina ile uygulanmıştır. Böylece MP bilmeyerek, AP'nin hangi niyetle-

re dayandığı bilinen partizanca tayin emellerini de önlemiştir. (Bak: bu sayıdaki "Partizanlık" yazısı;.

Her şeyi bir propaganda vesilesi sayan Bölük başı, yarattığı TRT meselesi ile, türk. - rus münasebetlerine vurmağa çalıştığı darba ile herkesi kendişinden soğutmuştur. "Beni koalisyon dan ölüm bile,ayıramaz" demiş olan Bölükbaşının bu sözünün mânası bugün açıklığa kavuşmuştur. Bölükbaşı ve MP'si bugün, Koalisyonun sorumluluğunu taşıyanlar için "atsan atılmaz, satsan satılmaz" hale gelmiştir.

Seçimlerde ne yapacaklar?

Koalisyonu, minik ve silik partisinin reklâmı için bir fırsat kabul eden Bölükbaşı, şimdi 10 Ekim seçimlerine hazırlanmaktadır. MP'nin seçimlerdeki iddiası, bütün davranışlarında olduğu gibi, "boyundan büyük"'tür. Genel Sekreter Yardımcısı Memduh Erdemir bu konuda, hafta başında görüştüğü AKİS'çiye şöyle dedi:

"— 80 civarında milletvekili çıkaracağımızı umarım!"

Erdemir bu tahminini izah ederken ,1901 seçimlerinde CKMP'nin aldığı oyların bu defa aynen MP'ye akacağını söylemektedir. 1961 seçimlerinde Bölükbaşının liderliğindeki CKMP, muallâkta bulunan DP oylarından bir kısmını alarak 1 milyon 500 bine yakın oy elde etmişti. Erdemir, 1965 seçimlerinde MP'nin bu miktarı da geçebileceğini iddia etmektedir.

CKMP'nin hiç oy almıyacagı hesabı üzerine kurulan bu tahmine CKMP Genel Sekreteri . Fuat Uluç, AKİS'çinin sorusu üzerine şu cevabı verdi:

"— 250 bin oy alsınlar, hepsine ziyafet çekerim!.."

Bu sözü, masasının üzerinde döner kebap yerken söyleyen Uluç, iddiasının gerekçesini de şöyle açıkla, di:

"— 1961 seçimlerinde CKMP kendi oylarının dışında da oy almıştı. Şimdi DP oylarının nerede olduğu belli. 1957 seçimlerinde CKMP 750 bin oy' almıştır. Bunu eski CKMP'nin fiks oyu kabul etsek ve MP'nin bizim seçmenlerimizden yüzde 30'unu götürdüğünü düşünsek -ki götürdüklerinin çoğu geri döndü- bu miktar 250 bin oyu geçmez!"

MP'liler ise Uluç kadar bile müsamaha göstermemekte ve CKMP'de, milletvekili adayları ile teşkilâttaki il başkanlarının dışında hiç oy kalmadığını kesinlikle söylemektedirler. Ancak buna karşılık, bazı davranışları, MP'nin en büyük probleminin CKMP' den oy çelmek olduğunu göstermektedir. MP'liler, müşterek oy pusulasının kullanılacağı bu defaki seçimlerde, seçmenin eski CKMP'nin terazisini. Bölükte aşının nevzuhur kartalına tercih edeceğinden o kadar korkmaktadırlar ki, 10x10 santim ebadında 30 milyon kartal rozeti bastırmışlar ve dağıtmaya bugünden başlamışlardır. CKMP ile MP arasındaki nisbet yangını göstermese bile, eğlenceli bir belirti sayılabilecek bir başka husus, Bölükbaşının, çok kızdığı ve kıskandığı Türkeşin bir benzerini bulup parti Genel Merkezinde idare memuru olarak çalıştırmasıdır. Türkeş gibi emekli bir albay olan ve 27 Mayıstan sonra birkaç defa Türkeşe benzetilerek derdest edilen bu idare memurunun ismi, Nedim Özeralptir!

A.P. Genel Merkezinde Erdemir ve Türkeşe benzeyen memur

Tut keli perçeminden!

Parası şansından çok!

M.P. büyük iddialarla hazırlandığı seçimlerde, kendisi gibi küçük par tilere göre daha büyük para harcayabilecektir. Devletten seçim masrafı olarak 500 bin lira alan MP, bundan daha fazlasını zengin taraftarlarından sağlamıştır. Büyük bir toprak ağası olan Bölükbaşının partisi, böyle çelimsiz olmasa, Türkiyede zenginlerin en fazla destekleyecekleri partidir. Devletin elindeki bütün endüstrini» özel sektöre devrini isteyen, toprak reformu yerine ziraî reform diyen, "aşırı liberalist" olmakla övünen bu partiye zenginler yine de cüssesinden büyük teveccüh göstermişlerdir. Bunların başında, bir lokomotif ihalesinden dolayı MP'ye minnettar Vehbi Koç gelmektedir. MP'nin Kastamonu listesinde birinci aday gösterilen Adil Aydın adında bir milyoner, son model beyaz Cadillac'ını, seçim süresince kullanma sı için, Bölükbaşıya tahsis etmiştir. MP'ye büyük malî yardımlarda bulunan milyonerler karşılıksız bırakılmamışlar ve her biri, MP üstelerinin iyi yerlerine yerleştirilmişlerdir. Meselâ, Samsun listesinde Abdülkerim Çörtük, Kastamonuda Adil Aydın, İstanbulda Fehmi Cumalıoğlu, Diyarbakırda Talat Aydoğan, Kütahyada Cemal Kaçan, Malatyada Hacı İsmail Yılmaz, Kocaelide Hasan Özcan MP listelerinde iyi yerlere oturan zenginlerdir. Bu arada Eskişehirde bir çocuğa tasallüt etmek istediği için öldürüldüğü ifade edilen milyoner de yine MP adayı idi.

Fakir halkın oylarını alacaklarını söyleyen MP'liler, bu teveccühü o kadar ileri götürmüşlerdir ki, işçi şehri Zonguldakta liste başına bir fabrikatörü. Saki Zorluyu, yerleştirmişlerdir. Herhalde Saki Zorlu seçim propagandasında kendi işyerinde yaptığı lokavt sonunda kaç işçiyi açıkta bıraktığını saklı tutacaktır!

MP'ye katılan son zengin, DP'nin

meşhur Muammer Kıraneridir, AP tarafından atlatılan adaylık heveslisi Kıraner, birkaç gün önce MP'ye girmiş, sahibi bulunduğu Zafer gazetesinin başlığının yanındaki kır atın yerine, en kısa zamanda MP'nin kartalını koyacağı, AP taraftarı başyazar Füruzan Tekili de kovacağı hususunda söz vermiştir. Ancak, Kıranerin sözü sadece 24 saat yürürlükte kalmıştır. Zaferin elden gideceğinden telâşa düşen AP'liler, Denizli listesinden bir adayı istifa ettirerek, Kıraneri buraya davet etmişler, açıkgöz müteahhit de, peşin adaylığı görünce .MP'den istifa edip, AP'ye dönmüştür. MP'de 24 saat kayıtlı kalan Kıraner, şimdi Denizlidedir.

MP, seçimlerde, zenginlerin sunduğu malî desteğin faydasını herhalde. az da olsa, görecektir.

En büyük boz

M.P'lilerin bu seçimlerde en büyük kozları, hepsini' Bölükbaşının yapacağı radyo konuşmalarıdır. Bölükbaşının hem radyoda konuşabilmesi ve hem de meşhur belâgatiyle seçmen toplayacak geziler yapabilmesi için MP'liler uçak kiralamaya karar vermişlerdir. Bölükbaşının radyo konuşmalarının MP lehine bazı tesirler yaratacağı bazı çevrelerde kabul edilmektedir. Bu profesyonel konuşkanın 1961 seçimlerinde anlattığı Nasreddin Hoca fıkraları ile partisine sağladığı gelişene dikkate alınmalıdır. Bunu düşünen MP'liler, son günlerde gayretlerini bu konuşmaların stratejisini' hazır lamaya teksif etmişlerdir. MP'lilerin yaptıkları hesaba göre, Bölükbaşı ilk konuşmasında umumi konuları ele alacak, siyasi ahlâktan, tutulmayan sözlerden, Başbakanın hatalarından ve komünizm tehlikesinden bahsedecektir. İkinci konuşma İnönüye ayrılmıştır. Bölükbaşı, CHP aleyhine yürütülen komünizm kampanyasına biraz ihtiyatlı bir ifade ile katılacaktır. Üçüncü ve daha sonraki konuşmalar ise Süleyman Demirel ve AP içindir. Oyunu çeleceği seçmenin AP'de olduğunu bilen MP, ithamlarını en çok bu partiye yöneltecektir. MP'liler aralarında, AP' li Talât Asalın bir gizli toplantıda şöyle dediğini anlatmaktadırlar:

*•— Bizim en büyük korkumuz, Bölükbaşıdır. Bu adam kitlelere hitap eder. Kazara, ekeceği tohum tutarsa, tanesi bol gelir... Bu partiyi eritmek lâzım..."

Gerçekten de, tek başına iktidara gelmenin ancak küçük partilerini sıfıra inmesiyle mümkün olacağını düşünen AP'liler,. küçük partiler aleyhine yaptıkları propaganda sonucu, kar sılarındaki cepheyi büyütmüşlerdir. Şimdi MP'liler de, AP'nin "tek başına iktidar" sloganının karşısına var güçleri ile geçmişlerdir. Nitekim, MP Genel Sekreter Yardımcısı Memduh Erdemir, AKİS'çiye:

"— Türkiyenin nabzı, demokrasinin geleceği bakımından iyi atmıyor. Mazideki kötülüklerin sebebi, memleketin iki kampa ayrılmış olmasıdır. Bir partinin tek başına iktidara gelmesi bu bakımdan tehlikelidir..." de. miştir.

Osman Bölükbaşı uyukluyor
Uyusan da büyüsün, minni!

Bugünlerde halk kitleleri arasında, "AP iktidara gelirse, ordu müdahale edecek'" diye propaganda yapan bir takım kimseler varsa, bunlar MP'lilerdir. Çünkü bu yazıyı hazırlayan AKİS muhabiri, MP Genel Merkezinde bu fikri en az 4-5 kişiden dinlemiştir.

MP'den koalisyon ortağı!

MP'nin şanslılığı ite şanssızlığı birlikte gözden geçirilirse, seçimlerde öyle 50-60 milletvekili çıkaramıyacağı görülecektir. Ancak MP, yine de, parlâmentoda grup teşkil edecek kadar milletvekili getirecek ve bunlardan bir kısmını muhakak ki AP'den kapacak. tır. Bu bakımdan, seçim sonrasında bir koalisyon zorunluğu doğduğunda, MP, iktidar heveslisi AP'nin ortaklık yapabileceği bir parti olarak ortada bulunacaktır. MP'nin önemi bu noktada belirmektedir. MP'liler de bunu hesaplamaktadırlar. Memduh Erdemir, AKİS'çinin sorusuna şöyle cevap verdi:

"— Bir koalisyon zorunluğu ortaya çıkarsa, kiminle ortak olacağımız belli değil ama, kiminle yapmıyacağımızı söyleyebilirim. Bu parti, CHP'dir. Millet Partisi CHP ile bir hükümet kurmayacağını millete ilân etti. Ancak bir şartla: memlekette dahili ve hariç bir tehlike başgösterirse, prensipleri, mizden fedakârlık etmeden. CHP ile de koalisyon yaparız..."

Bir MP Genel İdare Kurulu üyesi de, bu konunun görüşüldüğünü ve şöyle bir prensip kararının alındığını söyledi:

"— Koalisyonda ortaklık teklifi alırsa, MP, Başbakanlık ile 10 Bakanlık isteyecektir..."

Bu karar eğlenceli görünmekle beraber, Bölükbaşının meşhur "Müessiriyette Eşitlik" prensibi hatırlanacak olursa, MP'nin mantığına uymaktadır. Bir koalisyon ortağı olarak ne kadar iyi işbirliği yaptığını yedi aydanberi ispat eden MP, ille de iktidar diye bir hırsa kapılmış bulunan AP için seçim sonrasında denize düşenin sarılacağı yılan olursa, Türkiyede yaşıyanlar daha, çok, eğlenceli olaylar göreceklerdir!

55 bin lira yıllık kira ile tutulan eski CHP Genel Merkezi binasına ve İnönünün odasına -herhalde bir kompleks yüzünden değildir!- yerleşen Bölükbaşı, bugünlerde genel başkancılık oyununu sürdürmektedir. Son defa kontenjan listelerini tamamen kendisi düzenlemiştir. Bu yüzden karışıklıklar çıkmamış değildir. Meselâ MP'lilerin büyük transfer diye sarıldıkları Celâleddin Uzerin Bölükbaşı tarafından İzmir listesinin başına konulması tuhaf bulunmuş ve bazı gürültüler yaratmış tır. Bu gürültülere Bölükbaşı ve etrafındakiler, Celâleddin Uzerin babasının Atatürk ün İzmir valisi Celâl Uzer olduğunu söyleyerek cevap vermeye çalışmışlarıdır.

İzmir seçimlerinin sonucu, partide merakla beklenmektedir,

MP için bugün ,çok önemli bir mesele daha vardır. Bu, partinin herşeyi olan, başkalarının imzalarını taşıyan her şeyi bizzat yazan, beş kişilik yemek yiyen, beş kişilik konuşan, gündüz uyuyup gece çalışan Bölükbaşının seçim öncesinde, onikiye beş kala yeni bir buhran geçirmesi, intihara veya istifaya kalkışması, yahut da partide dırdır çıkarmasıdır. Bunu önlemek için olacak, MP'liler. TRT'nin yayınladığı "Gır_gır giren eve dırdır girmez" reklâmından keramet umarak, yepyeni bir gır-gır süpürgesi almışlar ve Bölükbaşının odasına yakın bir duvara dayamışlardır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Keşmir

Ele verir talkını

Onsekiz yıldır Hindistanla Pakistan arasında büyük anlaşmazlıklar yaratan Keşmir sanırında, geride bıraktığımız haftalarda, yeniden çarpışmalar patlak vermiştir. Üstelik, bu sefer. ki çatışmalar basit sınır olayları da değildir. İşe, düzenli askerî birliklerden başka tanklar, hattâ uçaklar da karışmıştır. Şu satırların yazıldığı sırada, hem Ravalpindide, hem de Yeni Delhide savaşçı tonlar üzerinde çeşitli varisyasyonlar yapılmaktadır. Her iki ülkenin yöneticileri de, sanki, halklarını uzun ve ciddi bir mücadeleye hazırlamak istemektedirler. Öte yandan, Manhattan adasının doğusunda da, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi alelacele toplanarak, tarafların ateş kes. melerini istemiştir. Oysa o sırada, hü--ma geçen Pakistanlılar Kaşmirde ravi nehrine aşağı yukarı 13 kilometre mesafedeki Jorian kasabasını hintlilerin elinden almış bulunuyorlardı. Gene aynı sırada, Keşmirin kışlık baş kenti olan Jammu'da hint tankları ile piyade birlikleri savunma tedbirleri alı yor, askerler, polisler ve kamufle edilmiş tank birlikleri, özellikle, Pencap eyaleti ile Jammu'yu birbirine bağlayan yol üzerinde mevziye giriyorlardı.

Yabancı haber ajanslarının bildirdiğine göre, geçtiğimiz hafta Cumartesi günü Jammu'ya 40 kilometre uzaklıkta Pakistan uçaklarına ateş açan hint uçaksavarı arının sesleri şehirden duyuluyordu. Hint resmî rakamları, bu uçaklardan ikisinin düşürüldüğünü ileri sürmektedirler.

Çıbanın **kökü**

Eğer Keşmirde çıkan kargaşalık yalnız Hindistan ile Pakistan arasında kalacak türden olsa, belki bunun yankıları o kadar fazla olmazdı. Fakat sınırlardaki savaşın en şiddetlendiği bir sırada, Komünist Çin Dışişleri Bakanı Şen Yinin Ravalpindiye gittiği haberi alınmıştır. Bilindiği gibi, şu sırada Pekin ile Ravalpindi arasındaki münasebetler çok yatandır ve aksilik. Hindistan ile Komünist Çin arasında da çok önemli sınır ihtilafları vardır. Eğer Mao Çe-tuog ve arkadaşları bu durumdan kendileri, için de faydalanmak isterlerse, önümüzdeki günlerde ortalık daha da karışacak demektir.

Yalnız Asyanın değil, fakat bütün dünya barışının geleceğini büyük bir tehlike altına koyan Keşmir anlaşmaz lığı nedir? Bu sorunun, onsekiz yıllık uzun bir geçmişi vardır. Hatırlanacağı üzere, İngiltere Güney Asyadaki sömürgelerinden çekilip Hindistan ve Pakistana bağımsızlık verirken, bu ülkelar arasında kalan bazı bölgelerin hangi devlete katılacağı konusu sonraya bırakılmıştı. Nitekim, sonradan yapılan görüşmelerle, halkının çoğunluğu müslüman olan bölgelerin Pakistana, hindu olan bölgelerin de Hindistana katılmaları kararlaştırılmıştır. Hindistan, bu karara uygun olarak, Nizamı müslüman olmasına rağmen, koskoca Haydarabatı kendi sınırları içine katmıştır. Fakat sıra Keşmire gelince iş değişmiş ve Yeni Delhi, nüfusunun çoğunluğu müslüman olmasına rağmen, Keşmiri Pakistana vermeye yanaşmamıştır.

Keşmir üzerindeki hint_pakistan çekişmesinin hikâyesi uzundur. Fakat taraflar 1949 yılında Birleşmiş Milletlerin müdahalesiyle bir ateş-kes hattı üzerinde durdukları zaman, Hindistan Keşmirin üçte ikisini fiilen ele geçirmiş bulunuyordu. Ondan sonra da. hintli yöneticiler, işgal ettikleri bu top rakları hint devlet düzeni içine almaya çalışmışlar, fakat Pakistan bu durumu hiçbir zaman kabule yanaşmamıştır.

Keşmir keşmirlilerindir!

Pakistan Keşmir üzerindeki isteklerini bu bölge halkının dinsel bağıntılarına dayamakta ve burada bir referandum yapılarak halkın hangi ülkeye katılmak istediğinin öğrenilmesini savunmaktadır. Hindistan şimdiye kadar böyle bir referandum yapılmasına razı olmuş değildir. Fakat, karşı. lıklı istek ve ithamlarla geçen onsekiz yıl içinde, Keşmirde anlaşmazlığın geleceği üzerinde çok önemli etkiler yapabilecek bazı gelişmeler olmuştur. Bu gelişmelerin başında, hiç şüphesiz, Kaşmirde milliyetçiliğin doğuşu ve bağımsızlık akımının kuvvetlenmesi gelmektedir. Hintli yöneticiler, bu akımdan Pakistanın tehditlerinden çok daha fazla korktukları içindir ki, selâmeti, keşmirli milliyetçilerin lideri şeyh Abdullahı hapsetmekte bulmuşlardır..

Başbakan Nehru, hayatının sonlarına doğru, Keşmir anlaşmazlığının zor la çözülemiyeceğini anlamış olmalı ki» bir uzlaşma yolu bulmak ümidiyle. Şeyh Abdulalhı serbest bırakmıştı. Fa kat Nehrunun ölümünden kısa bir süre sonra, keşmirli lider yeniden göz hapsi altına konulmuş ve Hindistanın uzak bir köşesinde zorunlu oturmaya tâbi tutulmuştur.

Keşmirde bugünkü çarpışmaya giden olaylar, işte bundan sonra patlak vermiştir. Bölgenin orasında burasında çıkan karışıklıkların Pakistandan sızan çeteciler tarafından yaratıldığını ileri süren Hindistan. bundan iki hafta önce Pakistanlıların elindeki Keşmir topraklarına asker sürmüş, aradan bir hafta geçmeden Pakistanlılar da buna mukabele etmişlerdir.

Rusya

İkinci Cumartesi

Sovyetler Birliğinde işçi olmak iyi mi. fena mı bilmem. Ama Sovyetler Birliğinde, 26 gün işçi olmak, her halde mükemmel. Sovyetler Birliğinin medarı iftiharı Soçide, bu gözde sayfiye yerinde en muhteşem binalar çeşitli devlet müesseselerimin dinlenme evleri. Ruslar bunlara "sanatoryum" diyorlar. Adlerdeki hava alanından ilk gün Soçiye gelirken, bizi karşılayanlar, iki adımda bir "sanatoryum" gösterdiler. "Bu" dediler, "Kafkasya Riviyerası sanatoryumu" "Bu" dediler.' "Avangard sanatoryumu'. "Bu" dediler. "Zolotoy Kolos sanatoryumu". "Bu' dediler, "Orconikitz sanatoryumu". Bizim Leonide:

"— Leonid yahu, sizde amma çok veremli var, demek" diye sordum.

Leonid anlamadı. Ne diyorum diye yüzüme baktı.

"— Veremli! Veremli! Tüberküloz" dedim.

Bu sefer "Ne ilgisi var?" gibilerden iki elini yanına açtı.

"— Eee, bu kadar çok sanatoryum niye? Veremlilere değil mi?"

"Sanatoryum"a verilen mânayı o saman anladım ve gülmeye başladık.

Bizi sabahleyin, bu Orconikitze Dinlenme Evine götürdüler. Ben bu kadar güzel ve haşmetli bir binayı ancak saray olarak gördüm. Beylerbeyi sarayını büyütünüz, büyütünüz, büyütünüz.. Hatta, biraz da, daha fazla süsleyiniz.İşte, Orconikitze Dinlenme Evi. Bir tepenin üstünde. Karadeniz ayaklar altında. Nefis bir bahçe. Denize kadar iniyor. Deniz ile bina arasında, finiküler var.

Orconikitze Dinlenme Evini Çarlık Rusyasının bir asiline ait sandım. Soçiyi bu asrın başında keşfedenler, rus asilleri. Orada kâşaneler. köşkler, saraylar yaptırmışlar. Soçi öyle doğmuş. Fakat anlattılar ki Orconikitze Dinlenme Evi bunlardan değil.

"— O halde, Stalin devrinden kalma" dedim.

O doğru çıktı. İnanılmaz güzellikteki -ve tabii, pahadaki_ sarayı 1937'de bu, haşmetli bina yapımını politikasının bir parçası sayan koca diktatör inşa ettirmiş. Dinlenme Evi 400 kişilik. Sahibi, Sendikalar Birliği 26 günlük bir ikametin ücreti 170 ruble. •Marifetli bir işçi bu kadar aylık alıyor,-. Ama. dinlenmeye çıktığı zaman bu kadar para ödemiyor. Ödediği miktar bunun yüzde 30'u. Gerisini sendika veriyor. Bazıları ellerini hiç cebe atmıyorlar. Eğer bir "Bedava Kâğıdı" temin edebilirlerse 36 gün yiyorlar, içiyorlar, yatıyor, kalkıyor, denize giriyor, güneş banyosu yapıyor, bir de tedavi ediliyorlar ve işlerinin başına dönüyorlar. Orconikitze Dinlenme Evi, kliniği bulunan bir müessese. Doktor nezaretinde dinlenmesi gerekenler gönderiliyor. Başka dinlenme evleri var. Onlar daha ucuz. Kliniği yok. Bizi Orconikitzede Başdoktor yardımcısı Nikolaey Stukalof gezdirdi. Dr. Stukalof 47 yaşında. Rostofta okumuş. 1941 de fakülteyi bitirmiş ve tabii hemen harbe gitmiş. Bir bacağını, sürüyor. Savaşta yaralanmış.

Orconikitzede 19 doktor var. Personelin adedi 250 Yani. dinlenmeye gelenler ellerini sıcak sudan soğuk suya sokmuyorlar. İşçilerin yıllık tatili, Leninin ilk imzaladığı kararnamelerden birinin icabı. Sovyetler Birliğinde, çalışan herkesin yıllık ücretli tatili var. Bu, işin cinsine göre, iki haftayla iki ay arasında değişiyor.Lenin, sayfiye mahallerinde ne kadar asil malikânesi varsa hemen hepsinin işçiler için dinlenme evleri haline getirilmesini emret.

Leningradın büyük caddesi
Arşidük konağından kültür evlerine..

mış Tabii sonradan, bunlardan dünya kadarını da sovyet hükümetleri yapmış. Sovyetler Birliğindeki dinlenme evlerinde her yıl üç milyon "çalışan sınıfa dahil sovyet vatandaşı" tatil yapıyor. Bunlara yabancı memleketlerden de gelenler oluyor. Onlar, meselâ Orconikitzeye gelmişlerse 170 rublenin tamamını ödüyorlar.

Bu sistemin, bu sarayların, her yıl ücretli tatil yapan üç milyon insanın bütün memleketler -ve bizim memleket- kriptolarının iddia ettikleri gibi Sovyetler Birliğini bir işçi cenneti yapmaya yetmeyeceği muhakkak. Her biri bir kâşane olan dinlenme evlerine malik Sovyetler Birliğinde çalışma kamp--arı da var. Bu çalışma kampları da, tabii, bütün memleketlerdeki -ve bizim memleketteki- Komünizmle Mücadele Derneklerinin ileri sürdükleri gibi Sovyetler Birliğini "esir kısanlar beldesi" haline getirmiyor. Rusyanın o tarafının da, bu tarafının da mevcut olduğunu hakşinaslıkla kabul etmeden kuzey komşumuzu ciddiyetle tanımak imkânı yoktur.

Orconikitze Dinlenme Evinden çıkıp gittiğimiz Matsestada Sovyetler Birliği vatandaşlarının malik oldukları bir başka hakkı gördük. Matsesta bir kaplıca. "Matsesta" çerkesce -Kafkasyada çok kelimenin ve yer adının aslı jerkesce. "ateşli su" demekmiş. Matsestanın kükürtlü suyu deriyi kızartıyor. Burası, Soçinin hemen yakınında bir yer. Suyunun şifalı tesiri yıllardır bilinilmiş. İhtilâlden sonra, yeni rejimin vatandaş sağlığına verdiği önemin neticesi, inanılmaz ölçüde gelişmiş. 1923 de, yılda 35 bin kişi Matsesta. kaplıcalarında tedavi görürmüş. 1965'te, üç günde 35 bin kişi tedavi, görüyor. Yani senede üçbuçuk milyon kadar-, bir şey. Bizim gezdiğimiz mükellef binanın -o da, Stalin devrinde yapılmış- 13 doktoru. 70 hastabakıcısı ve 900 özel odası vardı. 12-14 banyo için 6 ruble -60 lira- alıyorlar. Bizi gezdirirken bir çeşme gösterdiler. Evlenememiş kızlar oranın suyuyla yüzlerini yıkarlarsa hemen evlenirlermiş Çeşmenin başı turist kadınlarla tıklım tıklandı. Yaklaşıp bir baktım: Hepsi bir birinden gudubetti!

Sovyetler Birliğinde" tedavi bedava. Buna her çeşit ameliyatlar, hastahane masrafları dahil. Bedava dediğim, para şahıslardan çıkmıyor. Mesela Matsestada 12-14 banyoluk tedavi 6 ruble, değil mi? Eğer çalışan sınıfa dahiseniz, bunu mensup olduğunuz meslekî

Soçide Soçi Oteli

Burası işçilerin değil, turistlerin!

teşekkül ödüyor. Bunun yanında, özel çalışan doktorun bulunmadığını da tabii unutmamak lazım. Doktorlar, tıpkı avukatlar ve bizde "serbest meslek" diye bilinen meslekler mensupları gibi devletin memurları. Maaşlarını devlet ödüyor. Kendi hesaplarına muayenehaneleri yok. Fakat, insan her yerde aynı insan. Bir doktor, bir iyi avukat -kaide değil ama- müşterisinden "avanta" almamazlık etmiyor. Öylesine bir doktorun, öylesine bir avukatın hizmetine talip olanlar paranın yüzünü biraz gösteriyorlar. Bana, dünyada nüfusu itibariyle kelle başına en çok doktoru olan memleketim Sovyetler Birliği olduğunu ve dünyadaki doktorların dörtte birinin Sovyetler Birliğinde bulunduğunu anlattılar. Doğru mudur. yoksa, sorsam "İnanmazsan gel de say" mı diyeceklerdi, bilmem Mamafih, ortada bir gerçek var: Rusun vasati ömrü, İhtilâlden bu yana 32'den 68'e çıkmış.

Akşam üzeri Leningrada hareket edeceğimiz için denize giremedik. Otele döndük, yemeğimizi yedik. Dinlenmemiz ve hanımın bavullarımızı yapması için bir, iki saatlik "serbest vakit" bıraktılar.

Odaya çıktığımızda, beni bir dert aldı Şoför Arşakla pek ahbap olmuştuk. Tatlı tatlı türkçe konuşuyorduk. Çoluklarımızdan ve çocuklarımızdan bahsediyorduk. İki, üç gündür Arşağa dünya kadar eziyetimiz olmuştu. Kendisine bir bahşiş vermeli miydim, vermemeli mi? Tabii hanım, bütün hanımlar gibi, "Aaa, ver" dedi. Ver ama, bakalım alacak mıydı? Zira Rusyada bahşiş, resmen yasaktır. Gerçi bu yolculukta ve Moskovaya ilk geldiğimde ben pek âlâ bahşiş vermiştim, bahşiş verdiklerim de bunu pek âlâ kabul etmişlerdi ama, bu her seferinde dert olmuştu.. Üstelik, hani Allah bilir ya, bize Rusyada verdikleri şoförlerin hiç olmazsa bazılarının "bazı ilişkiler"i olmadığı hususunda elimi ateşe sokmam. Boşa koydum almadı, doluya koydum dolmadı, nihayet "Aman canım, "ben veririm, kabul ederse eder. Etmezse, etmez" dedim. .

Arşak aşağıda bekliyordu. Leonid ve ötekiler daha sonra geleceklerdi Bahçeye indim, arabanın yanna gittim. Arşağa:

"—Eee, biz bugün gidyoruz. Bizi çok güzel dolaştırdın. Eksik olma. Çocuklarına bir hediye almayı düşündük ama, burada pek beceremedik. Şunu al, bizim namımıza küçük kızma bir oyuncak ver, e mi?" diye eline bir on ruble sıkıştırmaya çalıştım

Korktuğum başıma geldi. Arsak "Hiç öyle şey olur mu? Bizde öyle şey yok" diye bana bir güzel konferans geçti. Hâ-

ni "Peki, alanlar başka rejimde mi yaşıyorlar?" diye soracaktan, dilimin ucuna kadar geldi ama, Arşağa kıyamadım. "Peki, ne yapalım.." dedim. On rubleyi geri cebime soktum.

Ancak, bir kaç gün sonra öğrenecektim ki Arşak Leonide bu hikâyeyi anlatmış, bahşişi almadığını övünerek bildirmiş. Leonide "Her halde, bunu sana duyurduğuna göre, hükümetten mükâfaten on rubleden fazla alacak.." diye takıldım, Zaten aynı akşam Leningrada gittiğimizde Leningradda bahşiş konusunda "çalışan sınıf" ın Arşak kadar ortodoks olmadığını anlayacak ve tıpkı bir avrupa otelinde olduğu gibi Leningrad otellerinde de personelin, müşteri giderken kapıya dizildiğini görecektik.

Soçidea Leningrada, uçağımız, saat 18.35'de kalkacaktı. Çarlık Rusyasının başkentine varış saatimiz 22.15 idi. Adlerdeki hava alanına bir saat kadar erken gittik. Zamanında, hoparlör bizi uçağa binmeye davet etti, Alanın kıyısına gittik. Bir Tu 114 ilerde duruyordu. İlyuşin 18ler mükemmel türbo-jet. ler. Ama Tupolev 114'ler şahane jet uçakları. Soçi ile Leningradın arası 2180 kilometre. Bunu bir Tupolev ile yapacaktık.

Alanın kenarında bizi oturttular. Uçağa, tekrar bir ilân yapıldığında girecektik. Bizim uçağa mütemadiyen bir şeyler yüklüyorlardı ve bunlar çuval içindeydiler Hareket saati geldi, geçti. Kimse bizi uçağa davet etmedi. Tam bir saat alanın kenarında, bize getirtilen sandalyalarda oturduk. Bizi uğurlamaya gelmiş olan ruslar huzursuzdular. "Yahu, sizde uçaklar hiç zamanında kalkmaz mı?" diye takılıyordum ve bütün ruslar mahcup oluyorlardı. Bir saatin sonunda, hoparlör rusça bir şeyler söylediğinde Leonid "Tamam" dedi. Bizi çağırıyorlardı. Anlaşılan, çuvalların yüklenmesi sona ermişti.

Uçak kalktığında, bir de baktık. uçağın orta yerindeki boşlukta meşhur çuvallar duruyor. Her halde, hepsi bagaj mahalline sığmamıştı. Uçak da dolu değildi. Oraya yığmışlar. Leoniden, bu kıymetli çuvalların içinde ne olduğunu hostesten sormasını istedim. Leonid güzel gözlü hostesin cevabını tercüme ettiğinde gülmekten kendimi alamadım. Çuvallarda hıyar vardı. Leningrada Soçi hıyarı götürüyorduk. Uçakla.

Matsesta kaplıcaları
26 günlük beylik beyliktir

"Leningradskiye bieiıye noçi" ne demek biliyor musunuz? Leningradın beyaz geceleri!,Kuzeyde, yılın belirli zamanlan güneş hemen hiç batmıyor. Gece yansına kadar ortalık hep aydınlık kalıyor. Belki bir veya iki saat bir alacalık oluyor, sonra etraf yeniden işiyor. Aydınlığın en fazla' sürdüğü akşam, 21 Haziran akşamı. Bizim Sovyetler Birliğindeki bu ikinci Cumartesimizde takvimler 19 Haziranı gösteriyordu. Soçiden Leningrada kadar aydınlıkta uçtuk. Saatin gece yarısına yaklaşmış bulunmasına rağmen Leningrad hava alanına aydınlıkta indik, Şehri gece yarısı "gündüz gözüyle" gördük. Otelimize geldik.

Bizi, hava alanında bir genç kadın karşıladı. Regina Biello. Regina Leningrad Gazeteciler Birliğinin Genel Sekreteriymiş. Otele gelinceye kadar biraz etrafı gösterdi. Programa hep söylenip duruyordu. "Leningrada bir tek gün konulur mu?" diye. Üstelik ertesi gün Pazardı. Sanki ne acelemiz vardı? Leningrad Rusyanın en ilgi çekici şehriydi. Biraz daha kalamaz mıydık?

Leningradın başka olduğunu daha otelin kapısından içeri girdiğimizde farksttik. Şehrin en meşhur Ve tarihi oteli Astoriada yer ayırmışlardı. Astoria, Avrupa başkentlerinin eski *ve* büyük bir otel gibi. Adamakıllı kalabalıktı. Çıkanlar, girenler. Kapıcılar eşyalarımızı aldılar, ve yukarıya odamıza taşıdılar. Bunlar adamakıllı yaşlı kimselerdi. Kat bekçisi kadın da, çarlık devri yadigârı olduğu belli, bembeyaz saçlı, ince ve zarif, son derece kibar tavırlı, yüzünün hatları asil, sevimli bir ihtiyardı. Bavullarımızı odaya kendimizin taşımamamız tabii bir tatlı sürpriz oldu. Ama bu sefer de, beli bükülmüş ihtiyarlara hizmet ettirmek insanın yüreğini paralıyordu. Allahtan fenikelilerin parayı icat etmelerinden sonra bu nevi yürek paralanmalarınım bir teselli çaresi bulunmuştur.. Rusyada bile!

Regina, yemek yiyeceğimizi söyledi. 'Bu saatte nerede açık lokanta bulacağız?" dedik. Güldü. Otelin lokantası açıktı ve bize yemek hazırlanmıştı. Astarlanın lokantası da otelin umumi havasına uygun. Yüksek tavanlı, duvarları ayna. Masaların her birinin üzerinde bir milletin bayrağı var. Bizimkine türk bayrağını koymuşlar, İskandinav memleketlerinin bayrakları en fazla dikkati çekiyor. Bilhassa finliler Laningradın büyük turistleri.

Ertesi gün Regina, yerlerini de gösterip daha tafsilâtlı anlatacaktı ya, almanlar harpte Lentagradın burnunun dibine gelmişler. Şehri almaları gün meselesi haline gelmiş. O kadar ki. şehrin zaptı gecesi için Hitler bu Astorianın lokantasında muhteşem bir ziyafet tertiplenmesini emretmiş. Hattâ bunun davetiyeleri bile bastırılmış. Ama almanların hevesleri kursakların da kalmış.

Rahat rahat yedik, içtik. Regina sevimli bir kadın. Parti üyesi olup olmadığım sordum. Parti üyesiymiş. Bütün, gazeteci birlikleri genel sekreter. leri gibi..

Dairemize çıktığımız zaman saat bire. geliyordu. Gece yansından sonra, bir! Bu, rus ölçüleriyle bir safahattı.

Moskovada o saatlerde ortalıkta kimseler görünmüyor. Bize verilen daire iki odalı ve banyoluydu. Odalar süslüydü. Ama banyo kiril yüzlüydü. Küvet bir ucundan kırıktı ve musluklar su kaçırıyordu.

Rusyada her şey bir şehirden ötekine farklı da olsa, anlaşılan banyolar hep aynı.

İkinci Pazar

Leningradda Çarlık Rusyası ve Bolşevik ihtilâli yaşanıyor. Regina bizi o kadar güzel gezdirdi ve şehrin özelliklerini öyle hoş anlattı ki kendimizi o günlere geri gitmiş hassettik. Leningrad bu bakımdan biraz Parisi andırıyor. Parisin her şeyi, Eifell, Pigalle, Montmartre, Champs Elysees, Zafer Âbidesi o kadar iyi bilinir 'ki insan şehre ilk defa gittiğinde kendini sanki tanıdığı bir yerde hisseder. Biraz tarih bilgisi olan kimse için Leningrad da öyle.. Her köşe ya çarlık devrine, ya Bolşevik İhtilâline ait bir şey hatırlatıyor. İşte, süslü yeşil yüzüyle, Neva nehrine bakan cephesiyle, dünyanın en meşhur resim müzelerinden biri: Ermitaj. Çarların kışlık sarayı. 1905'in meşhur Kanlı Cuması ve 1917 İhtilâlinin son safhası bu sarayın önünde geçmiştir. Sarayın şehre bakan kapısının açıldığı büyük meydanda Napolyona karşı kazanılan zaferin abidesi bulunuyor. Yüksek bir sütun. Üzerinde, Napolyondan sonra Avrupada hüküm süren barışı temsilen bir melek duruyor. Sütun tek parça. €00 ton geliyor. Bunu Finlandiya körfezinde bir kayalıktan tam üç senede yontmuşlar. Oradan Petersburga -Leningradın çarlık devrindeki adı- özel bir salla getirmişler. 1832 ağustosunda iki bin asker, bir çeşit vinçle bunu meydanın ortasına dikmişler. Taşın cilâlanması orada yapılmış. Sütun, kaidesine tutturulmuş değil. Kendi ağır. lığıyla duruyor. Çar, altından geçmemeye bakarmış. Ama çarlık onun ağırlığı altında ezilmemiş.

Sütunun altında durulduğunda karşıya Kışlık Saray, arkaya çarlığın Genel Kurmay binası, sağa Muhafız Alayı karargâhı geliyor. 1905'te çarın askerleri ayaklanan halka bu meydanda ateş açmış.

Rusyada çarlık Şubat İhtilaliyle devrilmiştir. Bolşevik Ekim İhtilâli, çarlığı deviren Kerenskiden iktidarı kızılların almasıdır. Kerenski Hükümeti çarlıktan sonra Kışlık Saraya yerleşiyor. Fakat başarılı bir hükümet olamıyor. Rus milleti harp istemiyor, halbuki Kerenski alman cephesinde taarruzlar hazırlıyor. Bolşevikler Rusyada yeni bir hava estiriyorlar, halbuki Kerenski cesaretli icraat yapamıyor. Bunun neticesi, kendileri için iktidarın olgun hale geldiğini gören Leninin Finlandiyadan Petarsburga dönmesi, kuvvetlerinin başına geçmesi ve kızıl asker ve bahriyelilerle başkenti bir sokak muharebesi sonunda zaptetmesi. O devir takvimiyle 25 Ekim günü -bugünkü takvimle 7 Kasım_ şehrin bütün stratejik noktaları ele geçirilmiştir. Zafer Sütununun altında, Kışlık Sarayın önünde Regina anlatıyor: Kızıl muhafızlar işte buradan, buradan, buradan hücuma girişiyorlar. Sert yüzlü, traş_ ları uzamış, kararlı ve azimli askerler, bahriyeliler. Sabahın ikisinde Saray teslim oluyor. Kızıllar geniş merdivenlerden, ellerinde silâhları yukarıya fırlıyorlar. Yeşil Mermer Salonda Geçici Hükümet üyeleri tevkif ediliyorlar ve Nevanın karşı kıyısındaki Piyer - ve . Pol kalesine gönderiliyorlar. Fakat Kerenskinin kendisi, kaçmaya muvaffak oluyor. Kerenski kendi kuvvetleriyle Petersburgu tekrar almak için bir kaç gün sonra taarruza geçecek, kızıllar müşkil saatler yaşayacaklar, Lenin o tehlikeyi de bertaraf etmesini" bilecektir. Kerenski bu sefer, kadın kıyafetine girerek kaçacaktır.

Kışlık Sarayın ön tarafına geçiyoruz ve uzaktaki Piyer-ve-Pol kalesine bakıyoruz. • Asırlardır Rusyadaki bütün rejimler siyasî hasımlarını bu. kaleye tıkmışlar ,onları bu kalede asmışlar. Önce çarlar ihtilâlcileri, sonra Kerenskiciler çarlık büyüklerini, sonra bolşevikler Kerenskicileri.. Dönen dünya ve dönen talihler.

Leningradın her köşesi bir âbide. Şehrin kurucusu, Deli Petro. Onun şahlanmış bir at üzerindeki heykeli Neva kıyısında bir meydanı süslüyor. Bir başka kıyıda ise Bolşevik İhtilâlinin ilk işaretini kuru sıkı bir salvoyla veren ve toplarını Kışlık Saraya çevirerek kızılları destekleyen, sonra da telsiziyle İhtilâli dünyaya ilk defa bildiren namlı Orora kruvazörü duruyor. Kruvazör şimdi müze. Halk merakla geziyor. Kışlık Sarayın biraz ilerisinde, Katerinanın dostu Prens Orlofa verdiği bir "mütevazı hediye'? bulunuyo:: Mükellef, şahane bir konak. Konağın avlusunda bir zırhlı otomobil var. Lento. Finlandiyadan geldiğinde, tren istasyonunda bu otomobilin üstüne çıkarak halkı ayaklanmaya davet etmiş. Çarlığın hatıralarıyla İhtilâlin hatıraları Leningradda kucak kucağa. Regina Leninin yaşadığı, gizlendiği, çalıştığı yerleri gösteriyor. Har birinin üzerine bir plâk koymuşlar.

OKUYOR

Şehrin çeşitli köşelerinde, büyük caddelerinde prenslerin, grandüklerin sarayları var. İhtilâlden sonra hepsi halka açılmış. Kültür müesseseleri, kütüphaneler, konser salonları, müzeler oralara yerleştirilmiş. Şehri dolaşırken hafif bir yağmur çiselemeye başladı. Leningrad gibi tarih dolu şehirler parlak güneş altından ziyade, böyle az yağmurlu havalarda daha renkli bir manzara alıyor.

Öğleden sonra Regina bizi Leningradın Âbide .- Mezarlık'ına götürdü. Burada, şehrin 900 günlük muhasarası sırasında çoğu açlıktan ölmüş 700 bin kişi yatıyor. Mezarlığın dibinde o günleri gösteren bir taş âbide var Bir alev daima yanıyor. Çoğu açlıktan ölmüş 700 bin kişi.. Bunlar kütle halinde gömülmüşler. Kimin nerede olduğu bilinmiyor. Taşların üzerinde sadece seneler yazıyor: 1942,1943..

Almanlar şehri 1941 Ağustosunda muhasara altına almışlar. Leningradın memleketle bütün irtibatını kesmişler. Bir yandan devamlı top ateşi, bir yandan tükenen stoklar. Şehir idaresi Kasımda ekmek istihkakını işçiler için günde 250, memurlar için 125 grama indirmek zorunda kalmış. Bombalar üçbin binayı yerle bir etmiş, yedibinden fazlasını hasara uğratmış, Şehrin beş milyon metre karelik meskûn sahası tahrip edilmiş. Reginanın gözleri yaşlıydı.

"— Bu millet artık harp ister mi?" dedi.

- İstememesi lâzım.

Sibiryaya uçağımız 22.30'da kalkacaktı. Ermitajın bulunmaz hazinelerini, yani Kışlık Sarayın salonlarını biraz acele dolaştık. Tabloları lâyıkıyla seyredebilmek, zevklerine varabilmek için onbeş gün gezmek lâzım. Oradan, şehrin açığındaki Petrodvoreçe gittik. Orada, Leningradın Versayı var. Parklar, saraylar. Parkta nefis bir çeşme sistemi gözleri alıyor. Fıskiyeler, akan sular.. Kaskad. Almanlar burayı işgal ve yağma etmişler. Harpten sonra ruslar her şeyi yeni baştan yapmışlar. Pazar günü, yağmura rağmen park kalabalıktı.

Leningraddan gözlerimiz arkada kalarak ayrıldık. Şimdi yolumuz Sibiryaya.

Tüli'den haberler

Turist diplomatlar

Bu yaz bir çok büyük elçimiz, memleketimize turist olarak geldi. Çoğu İstanbulda. Adada, Modada, Boğazda tatil yaptı. Yalnız Brüksel Elçimiz Fuat Bayramoğlu ve eşi Erdeğe gittiler, iki hafta kadar Marmaranın bu güzel plâjında dinlendiler. Brükselden güneşe hasret gelmişlerdi, güneşten esmerleşmiş döndüler. Fuat Bayramoğlu, Türkiyeyi yeni tanımış bir turist gibi; gezdiği gördüğü yerleri anlata anlata bitiremiyor.

Turist diplomatlardan bir başkası da Nurettin Vergin. Uzun yıllardan sonra memleketi tanımak fırsatım ancak bulmuş, Antalya. Alanya, Bodrum sahillerini bir anlatıyor ki, görmeyin!. Eski Madrit Elçisiyle eşi Müşerref Vergin, Bodrumun güzelliğini görmeğe doyamamışlar, bir de arsa almışlar. Bundan sonra yaz tatillerini burada geçirecekler. Senegal Elçisi Şadi Kavur da Afrikanın sıcağından bunaldığı zaman Bodruma gelip serinleyecekmiş, Bodrumda bir arsa da o almış.

Adisabaha Elçisi Ziya Tepedelen henüz iç turizmi desteklemiyor. Yıllık iznini Frsnsada geçirmiş, Habeşistana dönmeden Ankaraya da uğradı, resmî temaslar yapıyor. Fakat bazı kimseler Ziya Tepedelenin Ankaraya gelişini özel sebeplere bağlıyorlar. "Acaba evlenecek, mi?" diye soruyorlar. Bu, uzak bir ihtimal. Ziya Tepedelen, güzel eşi Leylâ Çelitobaşdan ayrılalıberi evlilik lafı etmiyor ve galiba finlandıyalı güzelleri türk güzellerine tercih ediyor.

Protokol meselesi

Çankaya Köşkünün protokolunu Genel Sekreter Nasır Zeytinoğlu mu yapıyor, yoksa Dışişlerinin Protokol Genel Müdürlüğü mü, diye merak edenler var. Kim bu meraklılar, diyeniz, söyliyelim: AP'li Başbakan Yardımcısı Süleyman Demirele yakın çevreler! Cumhurbaşkanı Cemal Gür. sel, Askerî Şûra üyeleri şerefine verdiği yemeğe Başbakan Yardımcısını çağırmamış da...

Çiftehavuzlar trafiği

İstanbulun güzel yazlıklarından Çiftehavuzlar, politik trafik bakımından çok işlek bir yerdir. Yaz aylarında Papatya sokaktaki pembe köşkün bahçesi hiç boş kalmadı. Arabaların biri gitti, biri geldi. Bu trafik neye yaradı, derseniz, sonucunu AP listelerinde görebilirsiniz. Başta Nilüfer Gürsoy, siyasî hanedana mensup kişiler listelerin başında yer aldılar. Bu işe AP'liler bile ateş püsküredursunlar, Celâl Bayar pembe köşkün dışında da görünmeğe başladı. Ara sıra Büyükadaya gidiyor, Çiftehavuzlardaki Büyük Klübe gidiyor, Liz pastahanesine gidiyor. Onu uzaktan yakından görenler, büyük bir dikkatle sağlık durumunu inceliyorlar. Bu, bir süre önce gazetelerde yayınlanan doktor raporlarım unutmayanlar için doğrusu hayli enteresan bir inceleme.

Bir kahve, iki sanatkâr

Devlet Tiyatrosundan kopup İstaribula giden aktör Yıldırım Önal yine kürkçü dükkânına döndü, Tarık Leventoğlunun kurduğu yeni tiyatro ile anlaştı. Şimdi bütün vaktini bul. var kahvelerinde geçiriyor. Ayrıca, halk türküleriyde çok ilgileniyor. Meselâ sık sık, Saniye Can ile beraber görülüyor. Bu beraberliğin sonunun nereye varacağı, bazılarınca merak konusu.

Seçim mizanseni

İstanbulun bağımsız milletvekili adayı Cemal Madanoğlu, kalabalık yerlerde görünmek için hiç bir fırsatı kaçırmıyor. Yanında eşi, seçim organizatörü- Envel İnsel ve birkaç muhafız, gitmediği yer yok. Geçirdiğimiz hafta Mithat Paşa Stadyomuna da geldiler. Şehir Tiyatrosu aktrislerinden Şirin Devrim, Madanoğlu Paşayı görünce meşhur çığlıklarından birini atıp boynuna sarılıverdi. Fener ve Galatasaray takımlarının taraftarları bu sahneyi pek farketmediler, fakat bir aktör, Şirin Devrime şöyle seslendi:

NİŞAN — AKİS yazı ailesinden, arkadaşımla Teoman Erel ile Araştırma uzmanı Gül Neşe Kutlu nişanlandılar. Geçtiğimiz hafta Çarşamba günü aileler arasında yapılan nişan töreni çok esprili geçti. Resimde, yeni nişanlılar yakınları arasında görülmektedir.

"— Bu mizanseni beğenmedim!.."

"Bir elinde cımbız.."

Eylül gelince sosyetenin hızı azbuçuk kesildi, birçok kişi soluğu Avrupada, Amerikada aldı. Kadınlar moda ve güzellik salonlarında kış hazırlığı yapacaklar, erkekler de biraz hava alacaklar. İlk gidenler arasında Ferhunde ve Natuk Birkan, Necat ve Beyhan Eczacıbaşı, Halis Ve Piraye Kaynar var. Zübeyde Aktay, İzzet Cintav, eşi ve başka gruplardan bir kısmı. Türkiyeye ancak seçim sonu dönecekler. Seçim - Totoya katılmıyorlar!

Kadın ve kontenjan

Şu kontenjan hikâyesi kadınların da derdi oldu. Kadın avukatlardan Beria Ongör İstanlbulda bir dernek kurmuş, adı İleri Kadınlar Derneği. Dernek Başkanı, gazetelerde çıkan yazıları ve konuşmalarıyla kadınların partilerin kontenjanından aday gösterilmesini, bunun için baskı yapılmasını savunuyor. Tiyatro eleştiricisi Ayperi Akalan, üslûbu hayli teatral ve sosyal bir yazıyla Bayan Ongöre cevap verdi, bu fikre katılmadığını söyledi. İleri Kadınlar Derneği Başkanı bu yazıya fena halde içerlemiş, hangi kadına rastlasa, Ayperi Akalandan dert yanıyor. Fakat iki tarafa da hak, daha doğrusu kulak veren kadınların sayısı parmakla gösterilecek kadar az. Çok olsaydı, aday yoklamaları böyle mi neticelenirdi? Parti genel merkezleri kontenjan adaylarını böyle mi seçer, lerdi, kadınların isteklerine cevap veren bir kontenjan çıktığını kim iddia edebilir?

Pervaneler

Metin Baranın, oğlu için yaptığı sünnet düğünü birçok işadamını biraraya getirdi. Hayri Baran ve tayfası, Avni Meserretçi, kızı Güldeni Meserretçi damadı Yücel Kurttepeli, Nejat Doğan, Hayri Başar çok eğlenceli bir gece geçirdiler. Celâl Şahinin de bulunduğu sanatkârlar grupu türlü oyunları; esprileriyle sünnet çocuğundan çok misafirleri eğlendirdi. Metin Baranın kızı İlgin Baran düğünün en güzel kızıydı. Bütün gençler pervane gibi, bu, esmer üzerine uzun boylu, güzel kızın etrafında dönüyordu.

İlgin Baran, Londra dönüşü İstanbulun güzel sekreterleri arasında yer aldı. U.S. Royalde çalışıyor, çalışma hayatı uzun sürmeyeceğe benzer, etrafında pervane gibi dönen gençlerden biri, bu güzel kızı nikâh dairesine götürmeğe fena halde niyetli görünüyor.

Orhan Boran ve Zennube
Donjuanizm, revaçta!

Çifte Namıklar

Seçim bölgesi Aydında seçmenleri tarafından tasfiye edilip, Genel Merkezce AP'nin Samsun listesinde birinci olan Melâhat Gedik, seçim mücadelesinden vakit buldukça torunlarını seviyor. Bayan Gediğin iki torunu var; biri kızı Ayla Akarcanın, öteki oğlu Arda Gediğin çocuğu. İkisi de oğlan, ikisinin de adı Namık. Büyüyünce, biri Namık Akarca, öteki Namık Gedik olacak. Ama, acaba adaylıklarını da koyacaklar mı?

Kayakzede bir başkan

Ankara İşçi Sigortalarının çok sevilen Başdoktoru Mansur Pekdeğer, Kayak Federasyonu Başkanı oldu, Mansur Pekdeğerin mesleği kadın doktorluğudur. Hayatı kadınlar, çocuk çığlıkları, doğum yapan kadınların feryatları arasında geçer, fakat yılda bir ay Uludağa gidip kaymayı da hiç ihmal etmez. Otuz yılı. aşmış bir-kayakçılığı var. Geçen kış, karlı tepelerde tehlikeli bir sıçrama yaparken düşüp ayağını kırdığı için arkadaşları ona "Kayakzede Başkan" diye takılıyorlar. Şaka bir yana, bakalım, yeni Başkan kayakçılığa neler kazandıracak..

Donjuanizm

Sosyete kadınları arasında bu yaz çok bahsedilen bir hastalık var: Donjuanizm! Bazı erkeklerin bu hastalıktan mustarip olduğunu-ileri sürüyorlar. Bu, anlamı üzerinde bir hastalık. Ortada Don Juan gibi görünenlerin aslında Don Juanlıkla hiç bir ilgisi yok, sadece görüntüyle avunuyorlar. Allah hiç bir erkeği bu hastalığa düşürmesin, değil mi? Ama, Orhan Boran bunlardan değil tabiî. Zira hikâyeleri gerçek bir Don Juan olarak dolaşıyor ortada Gönül Yazar defteri kapandı, Zennube defteri açıldı. Sevim li sanatkâr İzmire gittikten sonra bakalım ne olacak, kimin defteri açılacak...

SOSYAL HAYAT

Eğitim

Okul hazırlığı

Yakında okullar açılıyor, Okullar açılırken yapılacak olan bir 'takım nazarlıklar, çocukların başarılı, bir yıl geçirmeleri üzerinde gerçekten etkili olacaktır. Bu hazırlık, yalnızca siyah önlüklerin veya lâcivert üniformaların dikilmesi, kitapların alınması ile ilgili bir hazırlık değildir. Evdeki hava, çocukarı sevinerek okula gitmeye hazırlamalı, onlara çalışma zevkini verebilmelidir. Çocuğun okuldaki başarısı, herşeyden önce okulu sevmesine, okula isteyerek gitmesine bağlıdır. Yardımcı faktörlerle bunu sağlamak pekâlâ mümkündür.

Memleketimizde sınıflar çok fazla kalabalık, bu yüzden randıman düşüktür. Yeteri kadar öğretmen olmadığı için, özellikle özel okullarda öğretmen kadroları sıkışık ve birçok yönlerden yetersizdir. Çocuğun, hangi sınıfta olursa olsun, evde bir öğretmene, bir yöneticiye ihtiyacı vardır. Bu kimse, çocuğa dersleri ezberletecek veya onun ev ödevlerini yapacak bir kimse olmıyacaktır. Aksine, çocuğu kendi başına çalışır hale getirmek, kendi kendine araştırma yapmasını sağlamak lâzımdır. Evdeki öğretmenin, anne, baba veya kardeşin yapacağı şey, çocuğun ders durumunu yakından izlemek, hangi dersleri sevdiğini, hangilerini sevmediğini, neden böyle olduğunu araştırmaktır. Ders programlarının evde çocuğun çalıştığı masanın üstünde yazılı durması, çocuğun ders durumunu, izlemekle görevli kimsenin, bu programın çocuk tarafından izlenip izlenmediğini bilmesi şarttır. Bu kimse aynı zamanda çocuğun öğretmenleriyle de temas edecek, aradaki irtibatı kuracak, öğretmenin şu veya bu konuda çocuğu tanıyıp yardımcı olmasını sağlıyacaktır. Meselâ bir çocuk, eğer bir dersten nefret ediyorsa, veli ile öğretmen, bunun sebebini beraber araştırmalıdırlar. Belki çocuk birkaç özel ders. le takviyeye ihtiyaç gösterecek veya öğretmenin özel ilgisiyle derse ısınacaktır. Meselâ birçok çocuklar matematiğe karşı kendilerini istidatsız bulurlar, matematiği yapamıyacaklarını zannederler. Bu, yalnızca temeli iyi kavrayamamış olmalarından ileri gelmektedir. Bu temel takviye edilirse, çocuklar birden cesaretleniverirler, matematiğe ısınırlar. Bilgileri kitapların kuru yaprakları içinden çıkarıp, tartışılır, yaşanılır hale getirmek, gündelik hayata sokmak mümkündür. Evdeki öğretmen işte bunu sağlamaya çalışacaktır. Anne veya baba. tarih dersini sevmiyen bir çocuğu kütüphaneye götürüp, tarihle ilgili çekici kitaplar alırlarsa, evde bu , konuları ilgiyle aralarında konuşurlarsa veya çocuğa coğrafya sevgisini gezi sevgisiyle beraber aşılarlarsa, çocuğun bu derslere karşı ilgisini uyandırmak mümkün olabilir. Çocuğun bir matbaayı, bir çiftliği yerinde görüp izlemesi,, nazariyattan kurtulması da şarttır. Zaten çocukların dersleri sevmemelerinin başlıca sebebi, bu derslerin, kendilerine çekici bir şekilde sunulmamasından ileri gelmektedir. Değilse, çocuklar, çoğunlukla öğrenmek, yeni şeyler bilmek isterler. Çok küçükken sordukları sorulara iyi cevaplar alamıyan çocuklar ise, zamanla bu ilgilerini kaybederler. Meselenin hareket noktası, bu zevki uyandırmak olmalıdır.

Çocuğun ihtiyaçları

A ile çok zengin olmıyabilir, ama her çocuğun kendisine ait bir çalışma köşesi olmalıdır. Ufak bir masa, bir kitaplık, masayı iyi bir şeklide aydınlatan ışık tertibatı, yardımcı kitaplar, bir dünya, çocuğu şevke getirecek malzemeler şarttır. Çocuklar birkaç tane ise, her birisi için ayrı bir köşe hazırlamak zorunluğunu da unutmamak gerekir. Üzerine örtü örtülmüş rastgele bir masa, duvara yapılmış bir kitaplıkla çok lükse kaçmadan da çocuğa bu aradığı köşeyi verebilir. Çocuğu yemek masasında, yatakta, salonun bir köşesinde çalışmaya mecbur etmek iyi sonuç vermez. Birçok eylerde çok şık "L" biçimi salonlar, şık misafir takımları bulunduğu halde, çocukların kendilerine has çalışma köşeleri yoktur. Bunun önlenmesi şarttır.

Çocuklar okula giderken, her zaman şık ve derlitoplu, güzel olmaya teşvik edilmelidirler. Güzel olmaktan maksat elbette ki. yakışıksız şekilde süslenmek değildir. Ama çocuk,, moda olan bir çorabı, aykırı kaçmayan şık bir ayakkabıyı, öğretmenlerin hiddetini çekmeden giyebilmelidir. Bazı öğretmenler ve okul idarecileri, çocukları bir kalıptan çıkmış gibi giyinmiş gör-

Halk Adamı

Milletvekili listeleri ilân edilince, bu listelerde çoğunlukta olan yabancı isimler, herkesin dikkatini çeken başlıca şeylerden biri olmuştur. Ama bize yabancı gelen bu isimler, çevrelerinde bulunanlara hiç de yabancı gelmemektedir. Çünkü bunlar o delege çevresinde, halkın arasında yaşıyan kimselerdir. Demek ki halli artık, tanınmış isimlerden çok, bildiğini, tanıdığını seçmek istemektedir. Ancak, bunun ciddi mahzurları olabilir ve milletvekili olmayı iş edinen birçok kimseler delegelerle sathi bir' temas kurarak, el sıkarak, ufak tefek iş takip edip, hattâ para faktörünü de kuşanarak, kendilerine "halk adamı" süsü verebilirler. Gerçi yeni Siyasi Partiler Kanunu, bütün partililerin ön seçimlere katılmalarını sağlıyarak. bu mahzuru az - çok önlemeye çalışmıştır ama. gine de partililer, belirli kişilerdir. Halk, ön seçici olabilmek için, akın halinde siyasi partilere kaydedilmedikçe de mahdut sayıdaki delege'eri yönetecek gruplar ve kişilerle başetmek mümkün olamıyacaktır.

Bu durumda parlâmentoya değerli kimseleri sokmanın tek yolu, demokrasinin vazgeçilmez bir unsuru olan gerçek "halk adamı" tipini yetiştirmektir. İleri demokrasilerde siyasî partnerin, özellikle üzerinde durdukları bir mesele, aday yetiştirmek, her bakımdan değerli kişileri halkın arasına sokarak, bunların halkla temasını sağlamaktır.İyi bir parlamento adamınım halk adamı olamıyacağı inancı, bizdeki yanlış bir görüşten Geri gelmektedir. Büyük halk kitlelerinin seçme kabiliyeti ve bu işi yaparken kullandığı sağduyu, bence, parlâmento adamına ve gerçek değere zannedildiğinden çok daha fazla şans vermektedir. Çünkü bu büyük toplulukların küçük hesapları yoktur, İstedikleri tek şey, seçtiklerinin kendilerine yakın, kendilerinden olmasıdır. Kısacası, seçeceklerini yalnız Meclislerdeki konuşmaları ile değil, kası ile, gözü ile tanımak istemektedirler. Amerikada çok sevilen bir Kennedy bile bundan muaf değildi. Seçildiği yıl, memleketi karış karış dolaşmış, el sıkmış, eşiyle, çocuğu ile halkın arasına girmiş, bütün özelliklerini tanıtmış, kuru bir politikacı olarak katmamağa çalışmıştı. Gazeteler onun söylediği sözler kadar giyindiği elbiseleriyle, ev hayatı ile ilgileniyor ye onu insan tarafı ile, tanıtmağa çalışıyorlardı. Gerçek "halk adamı" memleketin büyük meselelerini içinde duyan, bu meselelere cevap verebilecek olan çalışmaları yapan, fakat aynı zamanda bunu halk kitlelerine duyuran, ona umut veren, onun hayatına birşeyler götüren kimsedir.

Köylü, kimin kendisinden yana olduğunu: işçi. kimin kendisinden yana olduğunu bilmiyor, der dururuz. Bunun başlıca sebebi, köylünün de, işçinin de yanında olanları uzaktan izliyememesi, uzun vadeli reform ları, yaşadığı hayat icabı, kavrıyamamasıdır. Bir parlâmento adamının, bir icraatçının. İyi çalışan bir milletvekilinin, elbette ki, mütemadiyen halk arasında olması, el sıkmak la, gönül avlamakla vakit geçirmesi mümkün değildir. Bunu yapacak, belirli toplantıları düzenleyecek, parlamentoda yapılan işi halka götürecek ve bu işin gündelik hayata getirdiklerini anlatacak, duyuracak olan, yarın için umut verecek.bugüne inandıracak olan siyasi partilerin teşkilâtlarıdır. Bunlar, kademe kademe halka inmekle görevli olmalıdırlar. Demokrasinin şartlarından biri de, bilinçli bir teşkilatlanmalıdır.Ön seçimler için çok önemli olan bu husus, hiç şüphe yok ki, genel seçimler için de büyük önem taşıyacaktır. Gerçekten halkın yanında olmıyan fakat giyinişi ,davranışları ve yaşadığı gündelik hayatla onun yanında görünen, bu sempatiden faydalanarak onu sömürmek, onu kandırmak isteyenin basan kazanmaması, herşeyden önce halktan yana olanların, bu büyük dâvalarını, nutuklar halin den çıkarıp hissedilir, anlaşılır, yaşanılır hale getirerek gerçekten halka götürebilmelerine bağlıdır. Halktan yana olma yetmiyor. Halkın bunu muhakkak bilmesi ve oylarıyla halktan yana olanlara yardımcı olması gerekiyor. Reformları tasarı halinde kalmaktan kurtarmanın tek yolu da zaten budur.

Jale CANDAN

mek ister vs saçlarını biraz değişik tarayan, biraz daha başka türlü olmaya çalışan çocuklara âdeta kanca takarlar. Bu meselelerin bu kadar taassupla ele alınmaması, aksine, çocukların okula şık ve sevimli gitmeye çalışmalarının teşvik edilmesi zorunluğu vardır. Sevildiğini, beğenildiğini hisseden çocuk, okula daha büyük zevkle gider ve bu psikolojik ortam onun daha iyi çalışmasına yol açar. Okul başlarken ,ailelerin, ellerindeki imkânlar oranında çocuklarına, bayram kıyafetleri hazırlar gibi okul kıyafetleri hazırlamaları, bu konularda okul idarecileriyle anlaşmaları çok faydalıdır.

Moda

Yün takımlar

Yün takımlar, sonbaharın gine yıldız kıyafeti olmakta devam etmektedir. Tığla örülmüş, astarlanmış, kenarları biye ile çevrilmiş çok sade yün döpiyesler bir iğne veya çiçekle en şık bir yere gidebileceği gibi, büro kıyafeti da olabilmektedir .Sveterler iki tipte örülmektedir. Birinci tip vücuda yapışıktır, evaze eteklerin içine veya kısa bitmek şartiyle, dışına da giyilmektedir. İkinci tip kalın, uzunca, spor sveterlerdir Bunlar düz eteklerin üzerine ,spor olarak, spor ayakkabılarla giyilmektedir ve çoğunlukla yol yol çizgilidir. Bu iki tip svetsrin yanında gine tığla örülmüş, vücudu saran, fantezi sveterler de çok gözdedir. Bunlar daha çok yeni tip, evaze, fantezi eteklerle giyilmektedir.

İyi örgü ören bir ev kadınının son. bahar için kendisine hazırlayacağı en şık kıyafet ise vücuda yakın, yakasız bir örgü mantodur.Örgüden yapılmış bereler .şapkalar, küçük eşarplar, yün elbiseler için yaka vs kol takımları, tığ işi çantalar, yakaya takmak için çiçek, sonbahar modasının yeni özelliklerini yapmaktadır.

"Kuşlar"dan bir sahne

Korkutma üzerine varyasyonlar

Filmler

Mevsime girerken

Yeni sinema mevsiminin başında yayımlanması gelenek . haline gelen yabancı film listelerinde bu yıl, geçen yıllardaki ortak noktalardan başka bazı değişiklikler de yer almaktadır. Ortak noktalar "Cleopatra _ Kleopatra", "Barabas", "El Cid - El Sid", "Long Ships . Uzun Gemiler" gibi- avuçlar dolusu para harcanmış, göz boyayıcı, kof filmlerin liste-başı edilmesi, hangi zihniyetle yanyana getirildiği anlaşılamayan birbirini tutmaz filmlerle bu listelerin tam bir yamalı bohçayı andırması, on yıl önceki listelerden artakalan filmlerle en yeni filmlerin yarayana yer almasıdır. Değişik noktalara gelince; birkaç yıldır, eskisi ne göre azalmış olan ithal filmlerinin bu yıl yeniden artmakta olduğu' ortaya çıkmaktadır. Bu durum, zaten sürekli bir artış halinde olan yerli sinema ürünlerinin sinemalarda yer bulması meselesinin bu mevsim daha da alevlenmesine yol açacak, bir yandan da listedeki filmlerden çoğunun, her zaman olduğu gibi gelecek mevsimlere aktarılmasıyla sonuçlanacaktır. İkinci değişiklik, birkaç yıllık aradan sonra, ithalcilerin avrupa filmlerinden amerikan filmlerine bir dönüş yapmalarıdır. Listelerin ötesine berisine serpiştirilmiş birkaç amerikan sineması dışı film, bu gerçeği değiştirmemektedir. En önemli değişiklik; her zaman olduğu gibi listelerde, pek az yer tutan kaliteli filmlerin veya ortanın üstüne çıkan filmlerin, bu defa çoklukla, şimdiye kadar hep üvey evlât muamelesi gören iki. türde, komediler ve kovboy filmleri türünde olmasıdır. "Kİeopatra"dan "Ye-Ye Dünyası"na kadar uzanan bir sürü kalitesiz film arasında seyirci, umduğunu ancak komediler de ve kovboy filmlerinde bulabilecektir.

Bir tadını bal

"Bu iki türün dışında kalan dikkate değer eserler "bir tadımlık" denecek kadar azdır. Bunlardan biri, yıllaryılı listelerde yer alıp, bu yılkinde de yeniden boy gösteren "The Killing - Son Darbe"'dir, Genç amerikan yönetmeni Stanley Kubrick'in 1956 da çevirdiği üçüncü uzun filmi olan "Son Darbe", soygun filmlerinin klâsik örneklerinden biridir. Bir başka genç amerikan yönetmeni, Denis Sanders, "War Hunt - Harp Dehşeti"nde, Kore savaşı çerçevesinde ele aldığı konuyu. klâsik savaş filmlerinin dışına çıkarak işliyebilmek gücünü göstermektedir. Bu iki genç yönetmenin yanında, iki "emektar" yönetmen, Howard Hawks ile Alfred Hitchcock, şimdi artık yerleşmiş deyimiyle "hitohcocko - hawksicn" seyircileri hayal kırıklığına uğratmayacak filmleriyle yer almaktadırlar. Hawks'in "Hatari! - Vahşi Avcı"sı yalnız katıksız Hawks'çıları değil, fakat Afrikanın el değmemiş tabiatı içindeki son derece usta av sahneleriyle yedisinden yetmişine bütün seyircileri sürükleyebilecektir. Hitchoock ise "The Birds _ Kuşlar'da bir Amerikan şehrine saldıran kuşlarla seyircinin sinir telleriyle epeyce oynadıktan sonra "Marnie - Hırsız Kız"da yeniden "Vertigo . Ölüm Korkusu" veya "Psycho - Sapık"taki gibi psikanaliz denemelerine girişmektedir. İki tanınmış piyesten yapılan adaptasyonu da yine burada anmak yerinde olur. Bunlardan biri, John Huston'un Tennessee Williams'tan uyarladığı "The Night of the Iguana _ Ateşli Geceler"dir. Huston, kendisininkine pek yatkın olmayan Williams'in dünyasını ve kişilerini kendi anlayışına uydurmayı "ucu ucuna" başarmakta ve Richard Burton, Ava Gardner, Deborah Kerr, Sue Lyon'la zengin bir karakterler galerisini orta. ya koymaktadır. Öbür adaptasyon, genç ingiliz yönetmeni Tony Richard - son'un Shelagh Delaney'den aktardığı "A Taste of Honey - Bir Tadım Bal"dır. Richardson, kendi kaderlerine terkedilmiş iki gencin hikâyesini, sinemanın sağladığı imkânları başarıyla

kullanarak, sahnedekinden daha zengin bir kılığa sokmaktadır.

Richardson'un Henry Fielding'in ünlü romanı "Tom Jones"ten yaptığı adaptasyon da yine bu mevsimin başarılı filmleri arasında yer almaktadır. 18. yüzyıl İngilteresine dönen genç yönetmen, Tom Jones'ın başdöndürücü ve gülünç serüvenleri arasında bu yüz yıl İngilteresinin bir tablosunu ustalıkla çizmektedir. İsveçli yönetmen Inggmar Bergman'in "Tysbnaden . Ses. sizlik"! de bu mevsimin filmleri arasındadır. "Sessizlik", birkaç ay önce Ankarada özel bir gösteride üç filmi gösterilen Bergman'ı ilk defa olarak türk seyircisinin karşısına çıkaracak ve onu, sinemada pek alışık olmadığı bir dünya ile karşı karşıya getirecektir. Bu, Bergman'ın dünyası, dana doğrusu bu dünyanın bir parçasıdır. Yalnızlık, huzursuzluk, yakınlık kuramamak, cinsel tatminsizlik, kadının mutsuzluğu, bu düyanın başlıca özellikleridir. Ancak filmin, cinsel yönleri bir klinik incelemeye varan gerçeklikle alan sahnelerinin kesilmesi, "Sessizlik"e-hayli şey kaybettirmektedir. Seyirciyi, değişik tutumuna rağmen sürükleyebilecek olan "Sessizlik"in yanında, Alain Besnais'nin yine çok değişik tutumlu "Muriel - Acı Hatıralar"ı seyirci bakımından hemen hiç şansı olmayan bir filmdir. Resnais'nin "Hiroshima, mon Amor - Sevgilim Hiroshima" ve "L'Annee demiere â Marienbad - Marienbad'ta Geçen Yıl" filmlerindeki denemeleri sonuna kadar götürmeğe çalıştığı "Muriel", zaten yeni filmleri sürekli izlemek imkânına sahibolmayan türk seyircisi için bir hiyeroglif kadar yabancı kalacaktır.

Komedi ve kovboy filmleri dışında kalan bu faslı, japon yönetmeni Kon Ichikawa'nın "Tokyo Olympiades . Tokyo Olimpiyatları" yla kapatmak yerinde olur. Ichikawa, yüzden fazla kameracının Tokyoda geçen yıl yapılan 18. olimpiyat oyunlarından tespit ettikleri sahneleri seçip birleştirerek meydana getirdiği bu eserle, unutulmaz bir spor filmi vermektedir. Bu mevsimin belki de en çok sevilen (filmi "Tokyo Olimpiyatları" olacaktır;

Komedi demeti

TV/Mevsimin komedi filmlerinin başında "Harold Lloyd's World of Comedy - Komedi Dünyası"nı almak yanlış olmaz. Çünkü amerikan komedisinin "altın cağı"na mensup olan Lloyd'un 1923'ten 1938'e kadar çevirdiği filmlerden derlenen parçalarla meydana gelen bu film, "su katılmamış" komedi filmlerinim en iyi örneklerindendir. Son on yıldır, eski komedi filmlerine ve eski komiklere kargı gittikçe artan bir ilgi duyulmaktadır. Bunun sonucu olarak da bu çeşit "antoloji"lerin sayısı çoğalmaktadır. Yalnız Harold Lloyd'un filmlerinden yapılan seçmelerle meydana gelen bu film, türk seyircisinde beklenen ilgiyi uyandırırsa, Chaplin, Laurel Hardy, Ben Turpta, Harry Langdon, Buster Keaton, Fatty Arbuckle, "Keystone Polisleri", "Plaj Güzelleri" gibi bu "altın çağ"ın çeşitli komiklerinin eserlerinden yapılan "The Golden Age of Comedy - Komedinin altın çağı", "When Comedy Was King . Komedinin kral olduğu zamanlar", "Days of Thrills and Laughter - Heyecan ve kahkaha günleri". "Thirty Years of Fun _ Komedinin otuz yılı" gibi derlemelerin de seyirci kargısına çıkarılmasını beklemek hakkımızdır.

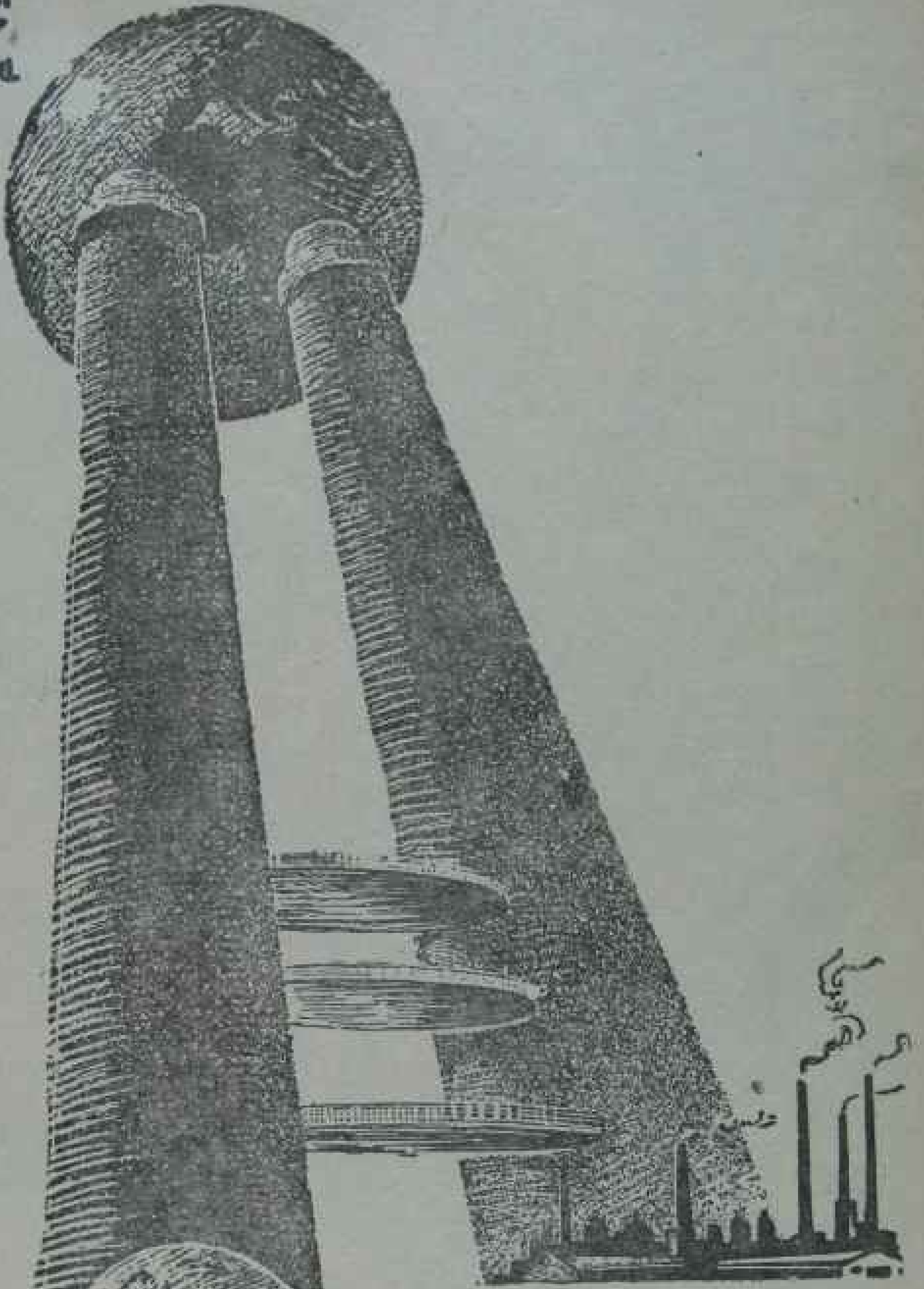
Lloyd'un filminin hemen ardından Stanley Kramer'in "It's A Mad, Mad. Mad, Mad World . Çılgın Dünya"sını saymak yerinde olacaktır. Geçen yıl çevrilen bu film, gerçekte, 40-50 yıl önceki bu "altın çağ"a duyulan özlemin sonucudur. Üç saat uzunluğundaki bu film,, gerçi bu "altın çağ" filmlerindeki içtenliğe, tabiiliğe yaklaşmamaktadır, fakat komedinin altın çağı ürünlerini taklidin bile insanları güldürmeğe yeteceğini ortaya koymaktadır.

Bu iki gerçek komedi filmini, "Amerikan salon komedisi" denilen türde eserler izlemektedir. Başta bu türün ustalarından, "The Appartment - Garsonyer", "Some Like it Hot - Bazıları Sıcak Sever"in yönetmeni Biliy Wilder"in "Irma la Douce _ Sokak Kızı İrana" ve "Kiss Me, Stupid - Öpsene Budala"sı yer almaktadır. Onu, son on yıl içinde Wilder'e rakip olarak ortaya çıkan Blake Edwards'ın "The Pink Panther - Pembe Panter"i izlemektedir. "Pembe Panter" bir polis hikâyesi çerçevesinde geçen bir komedidir. Stanley Donen "Charade - Öldüren Şüphe"de bunu bir casusluk hikâyesi çerçevesinde yapmaktadır. "Pembe Panter"in baş oyuncusu ve son yılların en ünlü komiği Peter Sellers. Cliff Owen'in bir ingiliz komedisi olan "The Wrong Armm of the Law - Sahte Polisler"de bunu bir soygun çerçevesine yerleştirmektedir. "Sahte Polisler" rakip bir çeteyi ortadan kaldırmak için, polisle işbirliği yapan bir başka çetenin macerasını ingiliz komedilerinin bütün özelliklerini yansıtan bir havayla anlatmaktadır. Genç fransız yönetmeni Philippe de Broca ise başrolünde Jean-Paul Belmondo'nun yer aldığı "L' Homme de Rio - Rio Macerası"nda "altın çağ" komiklerinin, Dougias Fairbanks gibi akrobat komik lerinin ve James Bond tipinin özelliklerinin birleştiği yeni bir tipin macerasını anlatmaktadır. Yine güldürüler kategorisine Hawks'ın "Man's Favorite Sport - Acemi Balıkçı", John Ford'un "Donovan's Reef _ Çılgınlar Batakhanesi" gibi ikinci derecede filmler: ve Pietro Germi'nin "Divorzio all'Italiana - İtalyan Usulü Boşanma"nın devamı olarak çevirip de onun seviyesine erişemiyen "Sedetto e abbando. hata - Aldatılmış ve Terkedilmiş"i katılabilir.

İ

Ford-tan Feckinpah'a

Ford, her zaman olduğu gibi, asıl ustalığını kovboy filmlerinde göstermektedir. Bu mevsimin filmleri arasında Ford'tan bu türde iki film yer almaktadır. Biri, klâsik "batili silâhşör" tipini anlattığı "The Man Who Shot Liberty Valence - Öldüren Adam", öbürü de Cheyenne kızılderililerinin kamplarından kaçışlarım anlatan "Cheyenne Automn - Baharda Hücum"dur. Son yıllarda Ford'un en yalan "vâris"i olarak ortaya çıkan genç yönetmen Sam Peckimpah'ın üçüncü filmi olan "Major Dundee _ Kahraman Binbaşı" da bu mevsimin başarılı kovboy filmleri arasındadır. Bunu yine "yeni"lerden Richard Wilson'un "Invitation to a Gunfighter - Kahraman Silâhşör"ü izlemektedir. Nihayet, Ford gibi "emektar" bir western'ci olan Raoul Walsh'ın "A Distant Trumpet - Zafere Doğru"su, son yılların "kızılderilileri tutan" western'leri arasında yer almaktadır.

SÜMERBANK TAKİ
TASARRUFLARINIZ-
SANAYİİMİZİN DÜNYA-
SEVİYESİNE ULAŞMASI İÇİN EKSİK-
BASAMAKLARI TAMAMLAYACAKTIR

(Basın A: 10743 — 514)

Fazla güneşte durmaktan
ileri gelen
baş ağrılarına karşı

GRİPİN

F A Y D A L I D I R

(Yeni Ajans: 4705) — 510

HİÇ DÜŞÜNMEYİNİZ!

B4 TR 11T: Transistorlu Fiatı TL 669.—

L3 TR 26T Transistorlu. Fiatı TL 595.—

B3 TR 31T: Transistorlu. Fiatı TL 565.—

L4 TR 20T/S: Transistorlu, Fiatı TL. 765.-

TABİATİYLE EN İYİSİ

PHILIPS

Philips size, 10 muhtelif tip transistorlu ve ceryanlı radyo arasından, dileğinize en uygun olanını seçmek imkânını sağlıyor. Bu zengin çeşit arasından yukarda görülen 4 radyoyu, Türkiye'nin her yerinde mevcut 500 Philips bâyiinde görüp tecrübe edebilirsiniz.

PHILIPS PARANIZIN EN DEĞERLİ KARŞILIĞI